

Pankin rooli rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä

Emilia Nieminen

Julkaisuvuosi **Laurea**

Laurea-ammattikorkeakoulu

Pankin rooli rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä

Emilia Nieminen
Liiketalouden koulutus
Opinnäytetyö
Maaliskuu 2024

Emilia Nieminen

Pankin rooli rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä

Vuosi

2024

Sivumäärä

40

Opinnäytetyössä tutkitaan pankkien roolia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. Tavoitteena on avata lukijalle taustat, jonka takia pankeilla on velvollisuus toimia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäjänä ja kerrotaan merkittävimmistä tahoista, jotka asettavat finanssilaitoksille erilaisia konkreettisia toimia tehtäväksi ja millaisia nämä toimet ovat. Käsittelen myös sanktioita, joita finanssilaitokset voivat saada, mikäli näitä ohjeistuksia ja toimia ei noudateta. Kansainvälisellä tasolla riskiperusteinen arviointi on lisääntynyt ja se esiintyykin konkreettisenä toimena myös tehtävissä, joita finanssilaitosten tulee vuosittain toimittaa valvovalle viranomaiselle. Riskiperusteista arviointia ja lähestymistapaa käsitellään laajasti tässä opinnäytetyössä.

Tietoperustana on pääasiallisesti lainoppi. Opinnäytetyössä käsitellään aihetta lakien ja sääntelyn näkökulmasta. Näiden lisäksi opinnäytetyössä käsitellään erilaisia huijauksia, joita pankkien asiakkaat kohtaavat. Näiden esimerkkien näkökulmasta esittelen kuinka rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen konkreettisesti näkyy pankkitoimihenkilöiden työssä. Työn lopussa käsitellään myös mahdollisia sanktioita, joita pankeille voidaan asettaa, mikäli he ovat osallisena näissä tilanteissa, tai mistä asiakas voidaan tuomita, mikäli hän harjoittaa rahanpesua tai terrorismin rahoittamista tietoisesti.

Tuloksena on monia merkittäviä tahoja, jotka osallaan asettavat finanssilaitoksille toimintaohjeita ja velvoittavia säädöksiä. Näitä on sekä kansainvälisesti sekä Suomen sisällä. Rikolliset keksivät jatkuvasti uusia keinoja harjoittaa rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, ja sääntelyä asettavien toimijoiden tulee kehittää uusia keinoja, jotta rikolliset eivät saa rikollisesti hankittuja varoja osaksi laillista rahoitusjärjestelmää taikka niiden kautta välitettyä varoja terrorismin rahoittamiseen. Tämä näkyy pankkien toiminnassa sääntelyn kiristymisenä sekä riskiperusteisen arvioinnin merkityksen kasvamisena.

Asiasanat: rahanpesu, terrorismin rahoittaminen, pankkien sääntely

Emilia Nieminen

The banks' role in preventing money laundering and terrorist financing

Year   2024   Pages   40

The thesis examines the role of banks in preventing money laundering and terrorist financing. The goal is to open up to the reader the background, why banks have an obligation to act as a preventer of money laundering and terrorist financing, and to discuss about the most significant entities that set various concrete actions for financial institutions to perform and what these actions are like. The thesis also discusses the sanctions that financial institutions can receive if these instructions and actions are not followed. At the international level, risk-based assessment has increased and appears as a concrete actions also in the tasks that financial institutions must submit to the supervisory authority every year. Risk-based assessment and approach are discussed extensively in this thesis.

The information base is mainly jurisprudence. The subject is discussed in the thesis from the perspective of laws and regulations. In addition to these, the thesis discusses various scams that bank customers face. From the perspective of these examples, the thesis presents how money laundering and terrorist financing can be seen concretely in the work of bank employees. At the end of the thesis the possible sanctions that banks can receive if they are involved in these situations is discussed, or what the customer can be convicted of, if he engages in money laundering or terrorist financing knowingly.

As a result, there are many significant entities that, in their part, set operational guidelines and binding regulations for financial institutions. These exist both internationally and within Finland. Criminals are constantly inventing new ways to engage in money laundering and terrorist financing, and regulatory actors must develop new ways so that criminals do not get criminally acquired funds into the legal financial system or funds mediated through them to finance terrorism. This can be seen in the banks operations as regulation tightens and the importance of risk-based assessment increases.

Keywords: money laundering, financing of terrorism, regulation of banks

Sisällys

1	Johdanto.....	9
2	Mitä on rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen?	10
3	Euroopan Unionin rahanpesudirektiivit.....	11
3.1	Neljäs rahanpesudirektiivi	12
3.2	Viides rahanpesudirektiivi	13
4	Euroopan pankkiviranomainen.....	13
4.1	Ohjeet toimintaperiaatteista ja valvontatoimenpiteistä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskien tehokkaaksi hallitsemiseksi tarjottaessa pääsy rahoituspalveluihin ..	14
4.2	Toiminta puutteellisten tuntemistietojen kohdalla	15
5	FATF.....	17
6	Rahanpesulaki.....	19
7	Riskiarvio	19
8	Asiakkaan tunteminen	21
8.1	5.1 Poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö.....	22
8.2	Tuntemistiedot	22
9	Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen havaitseminen finanssilaitoksissa	23
10	De-risking toimintatapa finanssialalla	24
11	Muulitoiminta	25
12	Rakkaushuijaus	26
13	Sijoitushuijaukset	28
14	Epätavallinen liiketoimi	30
15	Huijausten selvittäminen.....	32
16	Miten pankki yrittää estää huijauksen uhriksi joutumista?	33
17	Mitä sanktioita pankille voi tulla?	33
17.1	Rikemaksu.....	34
17.2	Julkinen varoitus	34
17.3	Seuraamusmaksu	34
18	Yhteenveto	36
	Lähteet.....	38

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön aiheena on käsitellä pankin roolia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäjänä. Opinnäytetyössä käsitellään sääntelyiden ja lakien vaikutusta pankkien toimintaan, ja tahoja, jotka ovat sääntelyn taustalla. Sääntelyä ohjaavat tahot asettavat myös erilaisia konkreettisia toimia finanssilaitoksille tehtäväksi, joita käydään läpi tässä opinnäytetyössä. Opinnäytetyön tarkoituksena on avata lukijalle näkemys siitä, kuinka laajaa sääntely on finanssialalla erityisesti rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen näkökulmasta, ja kuinka paljon finanssilaitoksille asetetaan pakottavia toimia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi. Opinnäytetyössä käydään läpi myös sitä, kuinka rahanpesua ja terrorismin rahoittamista esiintyy rahoituslaitoksissa ja kuka viime kädessä on vastuussa missäkin tilanteessa - pankki vai asiakas.

Opinnäytetyössä on käytetty menetelmänä lainoppia. Lainoppi eli oikeusdogmatiikka tutkii voimassa olevaa oikeutta. Lainoppi tutkii voimassa olevien oikeusnormien sisältöä ja mikä merkitys laista ja muista oikeuslähteistä löytyvällä materiaalilla on.¹ Kun tutkitaan pankin roolia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä, tärkein lähde tälle tutkimukselle on voimassa oleva oikeus ja sääntelyä asettavien viranomaisten ohjeet sekä määräykset.

Pelkästään Suomen tasolla toimii monia viranomaisia, jotka ovat mukana rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. Näitä ovat valtiovarainministeriö, Suomen Asianajajaliitto, Rajavartiolaitos, Tulli, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Finanssivalvonta, keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskus, Poliisihallitus/arpajaishallinto, Patentti- ja rekisterihallitus, Verohallinto ja suojelupoliisi. Suomessa on voimassa rahanpesulaki, jolla säädetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, sen paljastamisesta ja selvittämisestä, sekä tehostetaan rikoksen tuottaman hyödyn jäljittämistä ja takaisin saamista. Rahanpesulaki ei kuitenkaan yksinomaan ole kaikenkattava kokoelma, vaan sen lisäksi finanssilaitosten tulee toimia muidenkin lakien mukaan. Suomessa on säädetty monia lakeja, jotka ovat osana rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä. Tässä opinnäytetyössä käsitellään niistä aiemmin mainittua rahanpesulakia, pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annettua lakia sekä rikoslakia. Näiden lisäksi finanssilaitoksia ohjaa valtioneuvoston antamat asetukset, joista käsittelemme asiakkaan tuntemiseksi ja poliittisesti vaikutusvaltaisista henkilöistä annettuja asetuksia.

Suomen finanssilaitoksille asettavat sääntelyä myös kansainväliset tahot, jotka ovat merkittävässä asemassa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. Näitä ovat Rahanpesun

---

¹ Ari Hirvonen, 2011. Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan, 23.

ja terrorismin rahoittamisen vastainen toimintaryhmä (FATF, Financial Action Task Force on Money Laundering, käsitellään jäljempänä luvussa 5), Euroopan komissio, Euroopan unionin neuvosto, Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen, Euroopan pankkiviranomainen (EBA, käsitellään jäljempänä luvussa 7), Euroopan vakuutus- ja lisäeläkeviranomainen (EIOPA) sekä Pohjoismaiden ja Baltian finanssivalvontaviranomaisten yhteistyöryhmä. EU-lainsäädäntö on myös Suomessa säädettyjen lakien taustalla. Koska olemme osa Euroopan Unionia, EU-lainsäädäntö on ylemmässä asemassa Suomessa säädettyyn lakiin nähden.²

2 Mitä on rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen?

Rahanpesussa on kyse laittoman rahan alkuperän piilottamisessa, ja tähän pankit voivat joutua tahtomattaan mukaan. Rikolliset keksivät jatkuvasti uusia keinoja rahan pesemiseksi. Yksityiset henkilöt saattavat joutua rahanpesuun myös osalliseksi joko tietämättään tai tietoisesti, ja esimerkiksi nykypäivänä esillä olevat huijaukset ovat yksi osa rikollisten toimintatapa piilottaa varojen alkuperä. Jäljempänä käsitellään erilaisia huijauksia ja niiden tunnusmerkkejä, sekä pankin toimintaa huijaustapauksessa.

Rahanpesulla pyritään piilottamaan laittoman varan alkuperä. Suomessa yleisimpiä rahanpesuun liittyviä rikoksia ovat petosrikokset, varkaudet, huumausainerikokset, verorikokset ja talousrikokset. Pestävän rahan määrä voi vaihdella sadoista euroista tuhansiin euroihin Suomessa, mutta maailmanlaajuisesti puhutaan todella paljon suuremmista summista. Rikollisesti hankitut varat pyritään saamaan osaksi laillista rahoitusjärjestelmää, jotta niiden alkuperä saataisiin mahdollisimman hyvin häivytettyä. Kansainvälisellä tasolla rahanpesu on vakava ongelma, sillä se mahdollistaa rikollisjärjestöjen systemaattisen toiminnan. Tämän lisäksi se voi vääristää rahamarkkinoita, kilpailua ja muodostaa uhan yhteiskuntajärjestykselle.³ Rahanpesuun ei syyllisty ainoastaan se henkilö, ketä hankkii varat tekemällä rikoksen, vaan myös sellainen henkilö, joka osallistuu varojen vastaanottamiseen, siirtämiseen, hallussa pitämiseen, käyttämiseen, muuntamiseen ja luovuttamiseen, voi saada syytteen rahanpesusta.

Huhtamäen mukaan rahanpesu voidaan yleensä jakaa kolmeen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa rikoksella hankitut käteisvarat pyritään saattamaan osaksi laillista rahoitusjärjestelmää. Toisessa vaiheessa pyritään häivyttämään varojen alkuperä tekemällä useita perättäisiä liiketoimia siirtämällä varoja eri pankkien välillä. Viimeisessä vaiheessa varat palautetaan takaisin rikoksen tekijälle.⁴

---

² Rahanpesu.fi Lainsäädäntö - rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen, 2023.

³ Tatu Hyttinen 2017, 338-339.

⁴ Ari Huhtamäki 2000, 489.

Suomessa on voimassa Rikoslaki (39/1889), jossa säädetään rahanpesurikoksista. Jos henkilö ottaa vastaan, käyttää, muuntaa, luovuttaa, siirtää, välittää taikka pitää hallussaan rikoksella hankittua omaisuutta, sen tuomaa hyötyä tai sen tilalle tullutta omaisuutta tavoitteenaan hankkia itselle tai toiselle hyötyä tai peittääkseen sen hyödyn tai omaisuuden laittoman alkuperän, tulee hänet tuomita rahanpesusta. Myös rikoksella hankitun omaisuuden alkuperän tai sijainnin peittelemine on rahanpesurikos. Rahanpesusta voi saada sakon tai vankeutta jopa kaksi vuotta. Törkeästä rahanpesusta voi saada vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta. Mikäli rikoksen kautta saatu omaisuus on erittäin arvokas tai rikos toteutetaan erityisen suunnitelmallisesti, on kyseessä törkeä rahanpesu.

Terrorismin rahoittamisella tarkoitetaan varojen keräämistä tai luovuttamista terrorismirikoksen toteuttamiseksi tai rahoittamiseksi. Terrorismin rahoituksessa rikos kohdistuu varojen käyttötarkoitukseen, kun rahanpesussa rikos kohdistuu varojen alkuperään. Terrorismin rahoittamisessa varat voivat olla täysin laillisesti hankittuja. Rikokseen syyllistyy sellainen henkilö, joka suoraan tai välillisesti luovuttaa tai kerää varoja rahoittaakseen terrorismirikoksia, terroristiryhmiä tai yksittäisiä terroristeja.⁵

Terrorismin rahoittaminen on rikoslaisissa säädetty rangaistavaksi. Se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja terrorismin rahoittamiseksi, on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi. Terrorismin rahoittamisesta tulee tuomita myös sellainen henkilö, joka tietoisena kerää varoja rahoittaakseen panttivangin kaappauksen, valmistellakseen terrorismi rikosta tai ydinaserikosta taikka murhaa, tappoa, surmaa törkeää ihmiskauppaa ja vapaudenriistoa. Rikoslaisissa säädetään myös terroristin ja terroristiryhmän rahoittamisesta, eli mikäli henkilö suoraan taikka välillisesti kerää varoja rahoittaakseen terroristia tai terroristiryhmää, tulee hänet tuomita terroristin rahoittamisesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

3 Euroopan Unionin rahanpesudirektiivit

Euroopan Unionin antamat direktiivit rahanpesusta ohjaavat pankkien toimintaa kaikkein ylimmällä tasolla. Rahanpesudirektiivit määräävät myös lainsäädäntömme Suomessa, eikä Suomessa säädetyt lait saa olla ristiriidassa EU-lainsäädännön kanssa. Direktiivien tavoitteena on estää EU:n rahoitusjärjestelmän käyttö rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen välineenä. EU:ssa valmistetut rahanpesun estämiseen liittyvät direktiivit ovat pitkälti seurauksia FATF:in suosituksista. EU:ssa on tällä hetkellä viisi rahanpesudirektiiviä, kuitenkin lähitulevaisuudessa

---

⁵ Aluehallintovirasto 10/2021. Riskiarvion laatiminen, Ohje ilmoitusvelvollisille, 3-4.

on odotettavissa kuudes direktiivi tehostamaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa.⁶ Tässä opinnäytetyössä käydään läpi neljättä ja viidennettä rahanpesudirektiiviä.

3.1 Neljäs rahanpesudirektiivi

Neljäs rahanpesudirektiivi käsittelee nimenomaisesti tapoja, joiden avulla pyritään estämään EU:n rahoitusjärjestelmän käyttö rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen välineenä. Näillä keinoilla pyritään suojelemaan rahoitusjärjestelmän vakautta ja uskottavuutta, mutta myös tavoitteena on luoda ympäristö, jossa yritykset pääsevät kasvattamaan omaa liiketoimintaansa niin, ettei sääntelyn myötä kustannukset kasva kohtuuttoman suuriksi. Riskiperusteinen lähestymistapa rahanpesua ja terrorismin rahoittamista kohtaan on yksi neljännen direktiivin aiheista. Riskiperusteisella lähestymistavalla tarkoitetaan riskiarvioita, joita tulee laatia niin kansallisella tasolla kuin maiden sisäisestikin (riskiarvioita käsitellään laajemmin luvussa 7). Direktiivissä käsitellään asiakkaan tuntemisvelvollisuutta sekä tosiallista omistajaa ja edunsaajaa koskevia tietoja. Tämän direktiivin nojalla finanssilaitosten tulee saada riittävän tarkat tiedot yrityksen tosiallisista edunsaajista, joka voi välillä olla hyvin hankala toteuttaa. Direktiivin myötä Suomessa on otettu käyttöön rekistereitä, joihin yritysten tulee ilmoittaa ajantasaiset tiedot toiminnastaan. Tämä helpottaa myös viranomaisten pääsyä yritysten toiminnan jäljille.

Ilmoitusvelvollisuudet, kuten ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta juontaa juurensa myös EU-lainsäädännöstä. Finanssilaitoksilla tulee olla mahdollisuus tehdä ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta niin, että se käsitellään keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskuksessa. Ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta tulee tehdä silloin, kun on epäily, että varat ovat rikollisen toiminnan tuottamaa hyötyä tai liittyvät terrorismin rahoitukseen. Vaikka liiketoimea ei olisi suoritettu loppuun saakka, tai se on jäänyt vain yritykseksi, tulee sekin ilmoittaa rahanpesun selvittelykeskukselle.

Näiden lisäksi neljäs rahanpesudirektiivi käsittelee myös hallinnollisten seuraamusten yhdenmukaistamista, tietosuojan turvaamista ja toimivaltuuksien antamista Euroopan valvontaviranomaiselle.⁷

---

⁶ Sakari Melander 2012, 526.

⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/849, annettu 20 päivänä toukokuuta 2015, rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta.

3.2 Viides rahanpesudirektiivi

Eurooppaan tehtyjen lisääntyneiden terrori-iskujen myötä viidennettä rahanpesudirektiiviä haluttiin muuttaa. Terrori-iskujen myötä havaittiin tapoja, joilla terroristiryhmät rahoittavat ja toteuttavat operaatioitaan, jonka vuoksi nykyaikaista teknologiaa hyödyntävät rahoituspalvelut haluttiin mukaan unionin lainsäädännön soveltamisalan piiriin. Tavoitteena on, että pystytään hankaloittamaan rikollisten pyrkimyksiä suojata rahavaransa läpinäkymättömien raken- teiden avulla. Avoimuuden lisääminen yhtiöiden ja oikeushenkilöiden, trustien ja vastaavan- laisten oikeudellisten järjestelyiden kautta voisi toimia tehokkaana pelotteena hyödyntää EU:n rahoitusjärjestelmää terrorismin rahoittamisen välineenä. Yksi olennainen muutos, joka tehtiin viidennen rahanpesudirektiivin muutoksen myötä, oli rahanpesusääntelyn ulottautumi- nen koskemaan myös virtuaalivaluutan tarjoajia. Jäsenvaltiot veloitettiin ottamaan käyttöön järjestelmät, joiden avulla pankki- ja maksutilien haltijoita koskevia tietoja voidaan jatkossa toimittaa viranomaisille. Viidennessä direktiivissä käsitellään myös asiakkaan tuntemisvelvolli- suutta ja tehostettua tuntemisvelvollisuutta.⁸

Suomessa direktiivin täytäntöönpano on toteutettu säätämällä laki pankki- ja maksutilien val- vontajärjestelmästä sekä laki virtuaalivaluutan tarjoajista, ja tekemällä muutoksia rahanpe- sulakiin.

4 Euroopan pankkiviranomainen

Euroopan pankkiviranomainen on laatinut ohjeistuksen siitä, miten EU:n lainsäädäntöä tulisi noudattaa taikka soveltaa toimivaltaisten viranomaisten sekä luotto- ja finanssilaitosten toi- mesta. Ohjeet on annettu asetuksen (EU) N:o 1093/2010 16 artiklan nojalla.⁹ Laitosten tulee sisällyttää nämä ohjeistukset valvontakäytäntöihinsä ja ilmoittaa Euroopan pankkiviranomai- selle ohjeistuksen käyttöönotosta vuoden 2023 lokakuuhun mennessä. Vaikka kyseessä on oh- jeistukset, on nämä vahvasti suositeltuja laitoksille ottaa käytäntöön. Jotta mahdollisimman moni laitos ottaa nämä käytäntöön, tulee päätös ohjeistuksen noudattamatta jättämisestä il- moittaa perusteluiden kera Euroopan pankkiviranomaiselle.

---

⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/843, annettu 30 päivänä toukokuuta 2018, rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen an- netun direktiivin (EU) 2015/849 ja direktiivien 2009/138/EY ja 2013/36/EU muuttamisesta.

⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1093/2010, annettu 24 päivänä marras- kuuta, Euroopan valvontaviranomaisen (Euroopan pankkiviranomainen) perustamisesta sekä päätöksen N:o 716/2009/EY muuttamisesta ja komission päätöksen 2009/78/EY kumoamisesta (EUVL L 331, 15.12.2010, s.12)

4.1 Ohjeet toimintaperiaatteista ja valvontatoimenpiteistä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskien tehokkaaksi hallitsemiseksi tarjottaessa pääsy rahoituspalveluihin

Ohjeistuksessa perehdytään pääasiallisesti siihen, miten luotto- ja finanssilaitosten tulisi pystyä tunnistamaan merkityksellisiä riskejä ja arvioimaan niiden vakavuutta, sekä tunnistamaan yksittäisiin henkilöihin tai tiettyihin ryhmiin kuuluvien henkilöiden riskit. Laitosten tulisi laatia toimintaperiaatteensa, valvontatoimenpiteensä ja menettelytapansa niin, että ne tukisivat riskien tunnistamista ja niiden arviointia. Riskien tunnistamisessa ja arvioinnissa on kyse ennakoinnista, jonka avulla pankit voivat tunnistaa rahanpesun ja terrorismin rahoituksen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa asiakkuutta, jolloin voidaan tehdä tarvittavat toimenpiteet niiden estämiseksi.

Ohjeistuksen mukaan luotto- ja finanssilaitosten tulisi määritellä menettelytavat, joita tulee käyttää liiketoiminnassa, kun tunnistetaan henkilöön tai tiettyyn ryhmään kohdistunut kohonneen rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski. Laitoksen tulee laatia määritelmät, joiden perusteella asiakkaan riskiä voidaan lieventää ja joita laitos aikoo soveltaa, ennen kun voidaan tehdä päätös asiakkuudesta kieltäytymisestä, lopettamisesta tai hylkäämisestä. Määritelmiin tulisi sisällyttää ainakin seurannan tason ja perusteellisuuden mitoittaminen havaitun riskin perusteella, ja mahdollinen rajoitusten asettaminen asiakkaan palveluihin tai tuotteisiin. Näitä toimia tulisi ennen muuta käyttää riskin pienentämiseksi tai poistamiseksi, ennen kun laitos voi tehdä päätöstä asiakkuudesta luopumisesta tai kieltäytymisestä. Kun laitos on käynyt kaikki lieventävät toimintatavat läpi, joita voitaisiin kohtuudella soveltaa kyseiseen asiakkuuteen, eikä ne ole tarvittavia toimenpiteitä rahanpesun estämisen ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi, voi laitos tehdä päätöksen liikesuhteesta kieltäytymisestä tai sen lopettamisesta.

Kaikki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi tehdyt lieventävät toimenpiteet taikka rajoitukset, tai liikesuhteesta kieltäytymiset taikka lopettamiset tulee dokumentoida perusteluineen, jotta luotto- tai finanssilaitos voi tarvittaessa luovuttaa tiedot toimivaltaisen viranomaisen saataville. Kun laitos kohdistaa yksittäiseen asiakkaaseen lieventäviä toimenpiteitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi, tulisi laitoksen ajan saatossa arvioida riskiä uudelleen. Kun ymmärrys ja tieto yksittäisen asiakkuuden toiminnasta ja palveluiden tarpeesta kasvaa, on laitoksella mahdollisuus arvioida riskiä ja mahdollisien lieventävien toimenpiteiden perusteita uudelleen ja saattaa riskiarviointi ajan tasalle.

Asiakkaaseen voidaan kohdistaa seurantatoimenpiteitä, mikäli on havaittu korkeamman rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. Seurantatoimenpiteet tulee kuitenkin pystyä mitoittamaan oikein, ja laitoksen tulee löytää tapa, jolla he pystyvät arvioimaan seurannan määrän oikeassa suhteessa asiakkaaseen liittyvän rahanpesun ja terrorismin rahoituksen

riskiin. Jotta laitos pystyy hallitsemaan näitä riskejä tehokkaasti, tulisi ainakin seuraavat vaiheet käydä läpi seurantaprosessissa:

- laitoksen tulee saada kattava kuva asiakkaan palveluiden määrästä ja luonteesta, liiketoimien suuruus, alkuperä ja määränpää. Kun tunnustetaan asiakkaan normaali maksukäyttäytyminen, on helpompi havaita epätavalliset liiketoimet
- Asiakkaan tili tulee tarkastaa säännöllisin väliajoin, jotta riskiarvio voidaan tarpeen vaatiessa muuttaa
- otetaan huomioon asiakkaan tietoihin tehdyt muutokset ja arvioidaan niiden vaikutusta aiemmin tehtyyn arvioon asiakkaan korkeasta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskistä

4.2 Toiminta puutteellisten tuntemistietojen kohdalla

On asiakkaita, jotka eivät voi perustellusta ja luotettavasta syystä toimittaa pankille kaikkia vaadittuja tuntemistietoja. Puutteita voi olla esimerkiksi voimassa olevan henkilöllisyysasiakirjan toimittamisessa, vakituisten osoitteiden antamisessa, mikäli sellaista ei ole taikka oleskeluluvan puutteellisuudessa. Tällaisessa tilanteessa pankin tulisi saada riittävän luotettavat asiakirjat, joihin voidaan turvautua tarvittavien tuntemistietojen täyttämiseksi. Tällaisten asiakirjojen tulisi olla ajantasaisia ja virallisen kansallisen taikka paikallisen viranomaisen myöntämä, ja niiden tulisi sisältää ainakin henkilön koko nimi ja syntymäaika. Mikäli kyseessä on asiakas, joka on pakolainen, voi laitos perustaa asiakkuuden ilman vakituista osoitetta, taikka ilman voimassa olevaa henkilöllisyystodistusta. Tässä tilanteessa pankin tulisi saada luotettavan tahon toimesta myönnetty asiakirja, joka on esimerkiksi sosiaalipalveluiden tai Punaisen ristin myöntämä. Kansallisen lainsäädännön tulee kuitenkin sallia tämä toimintatapa, muuten pankeissa ei voida menetellä tämän ohjeen mukaan. Edellä olevia toimia voidaan soveltaa myös sellaisiin henkilöihin, kenellä ei ole oleskelulupaa Suomeen, mutta voidaan perustellusti todeta, että hänen karkottamisensa on mahdotonta. Tässäkin tilanteessa laitoksen tulee saada asiakirjoja luotettavalta taholta, kuten sosiaalitoimistolta, sisäasiainministeriöltä tai maahanmuuttoyksiköltä. Asiakirjoista täytyy tulla ilmi, että henkilöä ei voida karkottaa maasta unionin oikeuden mukaisesti.

Edellä mainituille asiakkaille voidaan myöntää palveluita rajoitetummin. Tällaisia rajoitettuja palveluita ovat esimerkiksi perusmaksutilit. Asiakkaan palveluihin voidaan kohdentaa myös tiettyjä rajoituksia. Tällaisia voi olla rahasiirtojen määrän, tai kolmansiin maihin suuntautuvien ja saapuvien liiketoimien määrän rajoittaminen, erityisesti jos näihin maihin kohdistuu

suurempi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. Pankin tulee arvioida tällaisen asiakkaan henkilökotaista tilannetta ja riskiprofiilia aina tapauskohtaisesti. Seuraavat vaihtoehdot tulee käydä läpi, kun arvioidaan toimenpiteitä, joilla voidaan lieventää kyseisen asiakkaan riskiä:

- luoton- ja tilinylityksien mahdollisuudet
- kuukausittaisen liikevaihdon raja-arvot
- mahdolliset rajoitukset rahansiirtojen määriin, tyyppiin taikka lukumäärään
- kolmansiin maihin suuntautuvien ja saapuvien siirtojen rajoittaminen
- talletusten suuruutta koskevat rajoitukset
- kolmansien osapuolten maksujen rajoittaminen vain sellaisiin maksuihin, joita tukea myöntävä viranomainen suorittaa
- kolmansien osapuolten maksujen rajoittaminen, joita pankki ei ole todentanut
- kolmansista maista tehtävien käteisnostojen kieltäminen

Edellä mainittuja rajoitustoimenpiteitä pitää harkita aina tapauskohtaisesti. Mikäli pankki päättää asettaa joitain näistä rajoituksista lieventääkseen asiakkaaseen liittyvän rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiä, tulee päätös perustella ja dokumentoida asianmukaisesti. Asiakkuuden seuranta täytyy hoitaa säännöllisesti, jolloin rajoitusten jatkaminen tulee arvioida uudelleen.

Mikäli pankki päättää kieltäytyä asiakkuuden avaamisesta taikka jatkamisesta, tulisi asiakkaalle kertoa hänen oikeudestaan ottaa yhteyttä asianomaiseen toimivaltaiseen viranomaiseen tai riidantarkkaisuvelimeen. Asiaankuuluvat yhteystiedot tulee myös saattaa asiakkaan tietoon, jotta hän voi halutessaan tehdä asiasta valituksen.¹⁰

Asiakkuuden avaaminen puutteellisilla tuntemistiedoilla on aina riski pankille, jonka vuoksi tällaisessa tilanteessa tulee punnita vaihtoehtoja tarkasti. Kuitenkin pankeissa tulee ottaa huomioon myös asiakkaan oikeus peruspankkipalveluihin. Nyky-yhteiskunnassa eläminen ilman peruspankkipalveluita on lähes mahdotonta, jonka takia mielestäni pankin maineen ja ihmisoikeuksien kannalta on tärkeää punnita tällaisissa tilanteissa todellisen riskin määrää asiakkuutta avatessa. Jokainen tilanne ja asiakas on erilainen ja jokaista tulisi arvioida tapauskohtaisesti.

---

¹⁰ Euroopan pankkiviranomainen (EBA) 31.3.2023. Ohjeet toimintaperiaatteista ja valvontatoimenpiteistä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskien tehokkaaksi hallitsemiseksi tarjottaessa pääsy rahoituspalveluihin.

5 FATF

Yksi merkittävimmistä suositusten antajista on Financial Action Task Force (FATF). Sen tehtävänä on asettaa kansainvälisiä standardeja tukemaan maita huumekaupan, laittoman asekaupan, verkkopetosten ja muiden vakavien rikosten estämisessä ja laittomien varojen perimisessä. FATF on maailmanlaajuinen elin, ja yhteensä jo yli 200 maata ja lainkäyttöaluetta on sitoutunut noudattamaan FATF:in standardeja, jotta järjestäytyneet rikollisuus, korruptio ja terrorismi saataisiin kuriin. FATF:in päätöksentekuelin kokoontuu kolmesti vuodessa, jolloin he tarkastelevat maiden toimintaa. Mikäli maa ei toimi FATF:in asettamien standardien mukaisesti, se voidaan nimetä lainkäyttöalueeksi tehostetussa valvonnassa tai korkean riskin lainkäyttöalueeksi.

FATF toimii Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) yhteydessä. FATF antaa jäsenmailleen suosituksia, ja nämä suositukset tulisi jokaisen jäsenmaan omien oikeudellisten, hallinnollisten ja toiminnallisten puitteiden avulla saattaa osaksi omaa järjestelmäänsä. Suomessa FATF:in suositusten koordinaatiosta vastaa valtiovarainministeriö.

FATF on kirjoittanut listan suosituksista, joita maiden tulee noudattaa. Lista koostuu seitsemästä kohdasta, jotka ovat a) AML/CFT politiikka ja koordinointi, b) rahanpesu ja takavarikointi, c) terrorismin ja sen levittämisen rahoittaminen, d) ennaltaehkäisevät toimenpiteet, e) oikeudellisten henkilöiden ja järjestelyiden läpinäkyvyys ja tosiasiallinen omistajuus, f) toimivaltaisten viranomaisten valtuudet ja vastuut sekä muut institutionaaliset toimenpiteet, g) kansainvälinen yhteistyö. Näiden otsikoiden alta löytyy yhteensä 40 eri suositusta, joita jäsen-ten tulee noudattaa.¹¹

Vuonna 2019 FATF arvio Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoituksen vastaisen toimien tehokkuutta, jonka tuloksena havaittiin puutteita rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnassa ja valvonnassa, erityisesti rahoituslaitoksissa. Tämän arvioinnin jälkeen Suomi on ollut tehostetussa seurantaprosessissa ja sen on tullut säännöllisesti raportoida edistymistään teknisten vaatimustenmukaisuuden puutteiden korjauksessa. Edistyksen mukaan FATF arvioi Suomea uudelleen. Suomea arvioidaan erilaisten luokitusten avulla, muun muassa seuraavat näistä ovat Suomessa todella hyvällä tasolla: rahoituslaitosten salassapitolainsäädäntö, rahan- tai arvonsiirtopalvelut, kirjanpito, pankkisiirrot, epäilyttävien liiketoimien ilmoittaminen, vihje ja luottamuksellisuus, talousselvitysyritykset, lainvalvonta- ja tutkintaviranomaisten vastuut sekä ohjaus ja palaute. Parannettavaa Suomella on vielä voittoa tavoittelemattomien

---

¹¹ The FATF Recommendations 10/2023, 5-6.

järjestöjen, uusien tekniikoiden ja DNFBP:iden¹² sääntelyssä ja valvonnassa. Kun seuranta aloitettiin vuonna 2019, oli Suomella paljon enemmän parannettavaa nykyiseen nähden.¹³

Vuoden 2019 raportin myötä Suomessa tehtiin erilaisia toimia, jotta saatiin parannettua rahanpesun ja terrorismin torjunnan rahoituksen valvontaa. FATF:in raportissa se oli arvioitu alimmalle tehokkuustasolle, jonka takia siihen piti kohdistaa resursseja. Tämän myötä Finanssivalvonta ja Etelä-Suomen aluehallintovirasto kaksinkertaistivat resurssejaan valvonnassa. Rahanpesun selvittelykeskus sai myös lisää henkilöstöä ja suojelupoliisin toimivaltaa laajennettiin. Konkreettisia toimia, joilla valvontaa parannettiin, olivat muun muassa Valtiohallintoviraston rahanpesun valvontarekisteri, johon valvottavien tulee viedä tietonsa, sekä tosiallisten edunsaajarekisteri. Nämä tulivat Suomessa käyttöön 1.7.2019. Rekisterien tarkoituksena on auttaa viranomaisia ja rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä annetussa laissa määrättyjä velvollisia tunnistamaan yhdistysten tosiasialliset edunsaajat.¹⁴

FATF:in raportin myötä myös Finanssivalvonta lisäsi henkilöstöresurssiaan, jotta he pystyvät tehostamaan rahanpesun torjuntavalvontaa, lisäämään tarkastusvalmiuksia ja alentamaan seuraamusten määrätymiskynnystä. Rahoitustarkastukseen otettiin käyttöön uusi riskiperusteinen valvontamalli.¹⁵

FATF:n toimintaan on kohdistettu myös kritiikkiä vuosien aikana. Pääasiallisesti FATF pyrkii fundamentaalisesti edistämään rahanpesun estämisen toimenpiteitä kuitenkin välittämättä toimenpidevaatimustensa mahdollisista muista seuraamuksista. Hyttinen toteaa artikkelissaan, että FATF olisi varsin vähän kiinnittänyt huomiota esimerkiksi siihen, että missä määrin sen asettamat vaatimukset vaarantavat perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen. Hänen mukaansa FATF ei myöskään kiinnitä huomiota eri maiden oikeushistoriaan taikka -kulttuurilliseen traditioon.¹⁶ Toisaalta on hyvä, että FATF:n standardien mukaan EU:n lainsäädäntö yhtenäistyy, joka tulevaisuudessa voi todennäköisesti vaikuttaa myös viranomaisyhteistyön parantamiseen ja kansallisten rajojen ylittäneisiin rahanpesutapausten tutkimiseen. Lainsäädännön muuttaminen kuitenkin voi tuottaa haasteita, sillä se voi erota merkittävästikin eri valtioissa.

---

¹² DNFBP: 1) kasinot, 2) kiinteistövälittäjät, 3) jalometallien jälleenmyyjät, 4) jalokivien jälleenmyyjät, 5) asianajajat, notaarit, muut itsenäiset lakimiehet ja kirjanpitäjät, 6) luottamus ja yrityspalveluntarjoajat. FATF Recommendations 18 and 23 2021, 3.

¹³ Fatf, 10/2023. Suomi.

¹⁴ Ministry of the Interior 16.4.2019. Lehdistötiedote.

¹⁵ Finanssivalvonta 16.4.2019. Lehdistötiedote.

¹⁶ Tatu Hyttinen 2017, 340-341.

6 Rahanpesulaki

Vuonna 2017 Suomessa tuli voimaan laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä. Tällä niin sanotulla rahanpesulalla pantiin Suomessa täytäntöön EU:n rahanpesudirektiivit sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen toimintaryhmän FATF suositukset. EU:ssa nähtiin tarve tehdä ennakkollisia toimia, joiden avulla pystytään turvaamaan EU:n jäsenvaltioiden rahoitusjärjestelmien vakaus sekä EU:n sisämarkkinoiden toimivuus. Jos rahoitusjärjestelmässä esiintyy rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, voi sen seurauksena olla negatiiviset talousvaikeudet ja epävakaus rahoitusmarkkinoilla. Epävakaus voi esiintyä kansainvälisten pääomavirtojen häiriöinä, sijoitusten vähenemisenä, talouskasvun laantumisenä, joidenkin rahoittajien haluttomuutena osallistua liiketoimintaan, maineriskinä, luottamuksen horjumisenä ja toiminnan epävakautena. Näiden tilanteiden estämiseksi FATF antoi toimintasuosituksia jäsenvaltioille, joiden pohjalta Euroopan komissio antoi 5 päivänä helmikuuta 2013 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun ja terrorismin rahoitukseen. FATF:in uusien suositusten lisäksi tavoitteena oli yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden lainsäädäntöä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen osalta. Näiden suositusten ja muutosten vuoksi Suomessa otettiin käyttöön uusi laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen.¹⁷ Ennen tätä Suomessa oli voimassa laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä (503/2008).

7 Riskiarvio

Finanssilaitoksen (jäljempänä luvussa ilmoitusvelvollinen) tulee laatia riskiarvio rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamiseksi ja arvioimiseksi. Arviota laatiessa tulee ottaa huomioon toiminnan luonne, koko ja laajuus. Näiden pohjalta ilmoitusvelvollisen tulee huolehtia riittävästä toimintaperiaatteista, menettelytavoista ja valvonnasta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien minimoimiseksi ja tehokkaaksi hallitsemiseksi. Riskiarvion tarkoituksena on saada ilmoitusvelvollinen ymmärtämään ja tunnistamaan omaan toimintaansa liittyvät riskit, jonka jälkeen se pystyy mitoittamaan riskien hallintakeinot oikein suhteessa riskiin. Näin ilmoitusvelvollinen pystyy määrittelemään oman riskinottohalukkuutensa. Riskiarviolle ei ole määritelty tarkkoja muotovaatimuksia, mutta ainakin seuraavat asiat tulisi käydä siitä ilmi;

- Kuinka ilmoitusvelvollisen tarjoamia tuotteita ja palveluja voidaan käyttää hyväksi rahanpesussa tai terrorismin rahoittamisessa. Tässä pitää syventyä myös siihen,

---

¹⁷ HE 228/2016 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, laiksi rahanpesun selvittelykeskuksesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi, 31-32

kuinka uusiin ja jo olemassa oleviin asiakkaisiin, maihin tai maantieteellisiin alueisiin, palveluihin, tuotteisiin ja liiketoimiin liittyvät riskit on huomioitu liiketoiminnassa.

- Millä keinoin ilmoitusvelvollinen pyrkii estämään tuotteiden tai palveluiden käyttöä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen välineenä.
- Mitä haavoittuvuuksia näihin edellä mainittuihin ratkaisuihin liittyy ja miten niiden haavoittuvuuksia pyritään minimoimaan.
- Kun ilmoitusvelvollinen on arvioinut edellä mainitut vaikutukset riskiin, mikä on jäljelle jäävä riskitaso.
- Ilmoitusvelvollisen näkemys siitä, onko jäljelle jäävä riskitaso hyväksyttävä vai pyritäänkö sitä laskemaan.

Riskiarvio ohjaa asiakkaan tuntemiseen liittyviä toimenpiteitä rahoituslaitoksissa. Tämän tarkia riskiarvion tulee vaikuttaa tehtyihin toimenpiteisiin, eivätkä ne saa olla ristiriidassa riskiarvion kanssa. Ilmoitusvelvollisen tulisi laatia myös pitkän aikavälin suunnitelma riskinottohalukkuudestaan eli tehdä päätös siitä, missä rajoissa se hyväksyy omassa liiketoiminnassaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä, kun otetaan huomioon vakavaraisuuden hallintaan, riskienhallintaan ja sääntelyyn liittyvät vaatimukset.¹⁸

Riskiarvio ei ole kuitenkaan yksinomaan ilmoitusvelvollisen tehtävä. Myös valvojan - eli finanssivalvonnan tulee laatia riskiarvio sen valvonnan piiriin kuuluvien ilmoitusvelvollisten riskeistä. Tähän riskiarvion tekemiseen kuuluu useita eri vaiheita, joista ensimmäinen on ominaisriskiarvio. Siinä määritellään jokaisen valvottavan ominaisriskitaso eli inherent risk level. Toisessa vaiheessa laaditaan toimialakohtainen riskiarvio, jossa hyödynnetään valvottavilta kerättyjä tietoja. Kolmannessa vaiheessa Finanssivalvonta laatii kaikille valvottavilleen riskiluokan, joita ei jaeta yleiseen tietoon. Tämä riskiluokitus tehdään suhteessa muihin toimialalla toimiviin.

Kansallisen riskiarvion laatii Suomessa sisäministeriö ja valtiovarainministeriö yhdessä. Tämä riskiarvio on julkinen, ja siinä tunnistetaan ja arvioidaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä eri toimialasektoreilla. Jokaiselle toimialalle määritellään yleinen riskitaso 1-4 välillä (1=vähäinen riski, 4=merkittävä riski), joiden lisäksi jokaisen toimialan kohdalla arvioidaan merkittäviä ja keskeisiä riskejä. Kansalliseen riskiarvioon kirjataan myös kohdennettuja toimenpiteitä, joita tehdään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien pienentämiseksi.

Ylikansallisen riskiarvion laatimisesta vastaa Euroopan komissio. Tästä käytetään myös nimitystä Supra National Risk Assessment (SNRA). Tässä arvioidaan sisämarkkinoihin vaikuttavia

---

¹⁸ Finanssivalvonnan määräykset ja ohjeet 2/2023.

rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä, joilla on vaikutusta rajat ylittäviin toimiin. Ylikansallinen riskiarvio tulee laatia ajan tasaiseksi joka toinen vuosi tai tarvittaessa useammin.

Mitä alemmas tässä riskiarvioprosessissa mennään, sitä enemmän vaikutusta arvioilla on toisiinsa. Ylikansallinen riskiarvio on korkeimmalla tasolla riskiarvioiden pyramidissa, ja aina alaspäin mentäessä seuraavan riskiarvion laatijan tulee ottaa huomioon itseään ylempi riskiarvio. Riskiarvioiden tulee kaikkien kytkeytyä toisiinsa, sillä kulmakivi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä on riskien havainnointi ja todentaminen.¹⁹

Riskiarvion tarkoituksena on tunnistaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamiseen liittyviä uhkatekijöitä, ja niihin puuttuminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Uhkatekijöitä ovat rikollis- ja terroristiryhmät, sekä niihin kuuluvat yksittäiset henkilöt, kuten avunantajat. Uhkatekijöitä ovat myös rikollisten tyypilliset toimintatavat petos-, huume- ja talousrikollisuuksissa. Rikolliset pyrkivät etsimään finanssilaitosten toiminnasta sellaisia haavoittuvuuksia, joiden avulla he pääsevät hyväksikäyttämään finanssilaitosta rahanpesussa sekä terrorismin rahoittamisen välineenä. Tällaisia haavoittuvuuksia ovat esimerkiksi heikkoudet ja puutteet finanssilaitoksen resursseissa, toimintatavoissa, sisäisessä valvonnassa, henkilöstön osaamisessa, tuotteissa tai palveluissa. Kun finanssilaitoksessa tunnistetaan nämä haavoittuvuudet, pystytään paremmin kohdistamaan niihin korjaavia toimenpiteitä.

Riskiarvion tarkoituksena ei ole se, että mitä vähemmän finanssilaitos tunnistaa riskejä omassa toiminnassaan tai palveluissaan sitä parempi. Ennemminkin tunnistettujen riskien vähäisyys kielii siitä, että ilmoitusvelvollinen ei ole tarpeeksi arvioinut omaan toimintaansa liittyviä riskejä. Riskiarvion tarkoituksena ei ole olla niin sanottu ”pakkopulla” liiketoiminnassa, vaan helpottava työkalu finanssilaitokselle. Tämän vuoksi riskiarvion laadintaan ei ole säädetty mitään tiettyjä säännöksiä. Mitä huolellisemmin ja tarkemmin riskiarvion laatii, sitä enemmän siitä on hyötyä tulevaisuudessa.²⁰

8 Asiakkaan tunteminen

Kuten ensimmäisessä kappaleessa todettiin, Suomen pankkien toimintaa säätelevät monet tahtot Suomen sisällä kuin kansainväliselläkin tasolla. Sääntely muuttuu koko ajan tarkemmaksi, ja pankkien pitää pystyä noudattamaan heille asetettuja sääntöjä.

---

¹⁹ Finanssivalvonta 6.3.2023. Riskiarvio.

²⁰ Aluehallintovirasto 10/2021. Riskiarvion laatiminen, 3.

Rahanpesulaissa säädetään finanssilaitosten velvollisuudesta tuntea asiakkaansa. Asiakkuutta avatessa asiakkuuden tarkoitus ja palveluiden laajuus tulee olla pankin tiedoissa, mutta myös asiakkuuden elinkaaren aikana tuntemistiedot tulee pitää ajantasaisena. Näin pankissa pystytään tunnistamaan asiakkaan normaali maksukäyttäytyminen, jonka avulla päästään tunnistamaan mahdollinen epänormaali liiketoimi.

Pakollisia tietoja asiakkuutta avatessa ovat nimi, syntymäaika sekä henkilötunnus, henkilöllisyyden todentamisessa käytetty asiakirja ja sen tiedot. Mikäli tunnistaminen toteutetaan etätunnistuksella, tulee tiedot todentamisesta tallentaa. Pankeilla on myös velvollisuus ottaa asiakkaan näyttämästä henkilöllisyystodistuksesta kopio pankin järjestelmään. Järjestelmään tallennetaan tietoja myös asiakkaan taloudellisesta asemasta ja palveluiden laajuudesta (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 2017/444 luku 3 § 3).

8.1 5.1 Poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö

Yksi tärkeimmistä tiedoista rahanpesun estämisen näkökulmasta on tieto asiakkaan PEP-roolistista. Poliittisesti vaikutusvaltaisiin henkilöihin kohdistetaan tehostetun tuntemisen menetelmiä, sillä sen avulla pyritään ennalta ehkäisemään rahanpesun riskiä. Tämän taustalla on Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/849, jossa todetaan, että on tilanteita ja henkilöitä, joiden kohdalla rahanpesun riski on suurempi. Tällaisia ovat henkilöt, jotka ovat tai ovat olleet suhteessa henkilöihin, jotka ovat toimineet merkittävässä tehtävässä unionissa tai kansainvälisellä tasolla, ja erityisesti sellaisia henkilöitä, joilla on liittymäkohta sellaiseen maahan, jossa lahjonta on laajalle levinnyttä. Tällaiset asiakas- tai liikesuhteet voivat aiheuttaa pankille mainehaittaa sekä oikeudellisia riskejä. Tämän vuoksi on perusteltua, että poliittisesti vaikutusvaltaisia henkilöitä seurataan tehostetusti. Nämä toimet ovat ennalta ehkäiseviä, eivätkä luonteeltaan rikosoikeudellisia. Tätä direktiiviä ei tule tulkita myöskään siten, että henkilön ollessa poliittisesti vaikutusvaltainen, se olisi perusteltu syy kieltäytyä asiakkuudesta.²¹

8.2 Tuntemistiedot

Pankilla on velvollisuus hankkia asiakkaastaan tai tämän tosiasiallisesta edunsaajasta tietoja liittyen liiketoiminnan laatuun ja laajuuteen, sekä mitä palveluita hän tulee käyttämään ja mitä perusteita näiden palveluiden käyttämiselle on (laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 3 luku 4 §). Uutta asiakkuutta avatessa tarpeelliset ja välttämättömät tiedot, joita asiakkaan tulee antaa ovat nimi, osoite, henkilötunnus ja kansalaisuus. Henkilöllisyys pitää todentaa joko voimassa olevalla henkilöllisyystodistuksella, tai vaihtoehtoisesti sähköisellä tunnistautumisella verkossa. Pankin tietoihin tallennetaan tietoja myös asiakkaan

---

²¹ Euroopan Parlamentin ja Neuvoston Direktiivi (EU) 2015/849, 32-33.

elämäntilanteesta, kuten siitä onko hän työelämässä, opiskelemassa tai eläkkeellä. Tämä antaa pankille osviittaa siitä, millaisia määriä tai millaisilta tahoilta asiakkaan tilille tulee varoja. Pankin tulee myös kerätä tietoja säännöllisen maksuliikenteen määrästä eli arvio menoista ja tuloista sekä säännöllisistä käteistalletuksista ja -nostoista ja mahdollisista ulkomaanmaksuista. Jos asiakas kertoo tekevänsä säännöllisesti maksuja ulkomaille, tulee pankin tietää myös kohde sekä peruste näille maksuille. Näiden kaikkien tietojen valossa pankki osaa arvioida mikä on asiakkaan normaalia maksukäyttäytymistä, ja voidaan varmistua siitä, että asiakas tunnetaan. Asiakkaan tuntemistiedot tulee pitää ajan tasalla koko asiakassuhteen ajan, joten ei ole perusteltua, että tuntemistiedot päivitetään ainoastaan asiakkuuden avaamisen yhteydessä. Pankkia sitoo selonottovelvollisuus koko asiakassuhteen ajan, ja itseasiassa vielä sen päättymisen jälkeenkin.

Kun pankki tuntee asiakkaansa ja sen maksukäyttäytymisen, pystyy se paremmin tunnistamaan etätavalliset tilitapahtumat. Pankilla on oikeus pyytää asiakkaalta selvitystä tilille tulevasta tai lähtevistä varoista, ja käteistalletuksista sekä nostoista. Näiden selvityksien tueksi pankki voi pyytää dokumentteja tukemaan asiakkaan sanallista kertomusta. Tällaisia selvitystä tukevia dokumentteja voivat olla esimerkiksi kauppakirjat, kuitit, tositteet, velkakirjat tai testamentit. Pankit puuttuvat epänormaaleihin maksuihin myös siksi, etteivät he tietämättään välitä varoja, joiden lopullista saajaa he eivät tiedä, eivätkä näin ollen ole mukana rahanpesussa tai terrorismin rahoittamisessa.

Pankilla on velvollisuus myös ylläpitää asiakastietoja ajantasaisena koko asiakassuhteen ajan. Kaikkien tietojen tulisi lähtökohtaisesti olla aina ajan tasalla, mutta voi olla tilanteita, joissa asiakas ei suostu antamaan tarvittavia tietoja, tai asiakkaaseen ei saada millään tavalla yhteyttä. Jos asiakas ei suostu antamaan tarpeellisia tuntemistietoja, on pankilla oikeus rajoittaa hänen palveluitaan. Tämä voi olla esimerkiksi maksukortin sulkeminen tai tilin sulkeminen väliaikaisesti. Tähän toimeen ei kuitenkaan tule ryhtyä, jos tuntemistietojen puute ei ole olennainen tai välttämätön. Viimeisenä keinona on asiakkuuden irtisanominen.²²

9 Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen havaitseminen finanssilaitoksissa

Kuinka pankeissa sitten havaitaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen yritys, tai miten niitä pyritään välttämään? Riskien välttäminen on nykyajan Euroopassa isossa roolissa, ja sitä harjoitetaan meillä Suomessakin. Muun muassa de-risking toimintatapa on yksi sellainen keino, jolla voidaan välttää riskejä, mutta tälläkin toimintatavalla on varjopuolensa.

---

²² HE 228/2016 vp, 102.

Nykypäivänä erilaiset huijaukset ovat yleistyneet merkittävästi, ja niitä havaitaan finanssilaitoksissa päivittäin. Nämä huijaukset linkittyvät usein rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen, jonka takia seuraavissa kappaleissa käsitellään muutamia yleisimpiä huijaustapoja, ja keinoja, joilla pankki pyrkii niihin reagoimaan.

10 De-risking toimintatapa finanssialalla

Viimeisien vuosien aikana Euroopassa on yleistynyt de-risking-ilmiö, jonka avulla finanssilaitokset pyrkivät laadukkaalla asiakasvalinnalla edistämään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä. Harjoittamalla de-riskingiä, finanssilaitokset pyrkivät lopettamaan tai rajoittamaan asiakkuuksia ja liiketoimia kokonaisten korkeariskisiksi arvioimiensa asiakasryhmiensä kanssa. Tavoitteena on välttää riskejä ja ennakoita riskien kohtaamista jo ennalta estämällä niiden syntyminen.

Ilmiön taustalla on voi olla monia syitä, mutta merkittävää vaikutusta voi olla haasteet korkeariskisten asiakkaiden hoitamisessa. Korkeassa riskiluokassa olevat asiakkaat vaativat enemmän työtä kuin normaalissa riskiluokassa olevat asiakkaat. Korkean riskin asiakkaat tulee tuntea tehostetusti, heidän liiketoimiaan tulee monitoroida ja valvoa tarkemmin ja heidän tunte mistietonsa tulee päivittää useammin. Korkean riskin asiakkaat eivät välttämättä tuo niin paljon tuottoa finanssilaitokselle, että se kokisi asiakkuuden tuovan tuoton olevan siihen menevän ajan arvoista. Lisäksi korkean riskin asiakkaat voivat aiheuttaa laitokselle mainehaittaa sekä sanktioita.

De-risking ei ole ainoastaan hyvä tuulahdus Euroopasta, vaan sillä on myös haittapuolensa. Ilmiö on tuonut mukanaan merkittävät haittapuolet yhteiskunnallisella ja globaalilla tasolla. Esimerkiksi oikeushenkilöillä ei ole samalla tavalla oikeutta peruspankkipalveluihin kuin laillisesti ETA-alueella asuvilla henkilöillä. Tämä voi tuoda merkittävän ongelman yrityksille, joiden asiakkuus päätetään tai ollaan kokonaan avaamatta sellaisissa tilanteissa, joissa yrityksellä on liittymäkohta korkean riskin valtioon. Yritystoimintaa on kuitenkin lähes mahdoton harjoittaa ilman pääsyä peruspankkipalveluihin. De-risking toiminta voi myös esiintyä syrjivänä toimintana, mikäli asiakkaiden, joilla on liittymäkohta korkean riskin valtioon, asiakkuus evätään jo heti alkutekijöissä. Tällaisissa tilanteissa jokainen asiakas on yksilö ja heidät tulee arvioida tapauskohtaisesti. Ilmiö voi vaikuttaa myös humanitäärisen avun välittämisen kriisi-alueille, kieltäytymällä voittoa tavoittelemattomien hyväntekeväisyysjärjestöjen asiakkuuksista, jos heillä on liittymäkohta korkean riskin maihin. Liittymäkohta voi tarkoittaa vain varojen siirtämistä kriisialueelle, joka sijaitsee korkean riskin maassa. Yksi mahdollinen riski ilmiön taustalla on korkeariskisen toiminnan siirtyminen sellaisiin paikkoihin, josta sitä on vaikeampaa havaita, jopa sääntelyn ulottumattomissa oleviin kanaviin. Jossain valtioissa suuret kansainväliset pankit ovat myös de-riskingin varjolla katkaisseet

kirjeenvaihtajapankkisuhteitaan korkean riskin maihin, mikä voi johtaa siihen, että korkean riskin maat eristetään globaalista rahoitusjärjestelmästä. Tämä voi tuoda merkittäviä esteitä kansainväliselle kaupankäynnille.²³

11 Muulitoiminta

Yksi rikollisten keino rahanpesun edistämiseksi on muulien värväminen. Muuli on sellainen henkilö, joka tietämättään tai tietoisesti auttaa varojen alkuperän häivyttämisessä. Hän saattaa tallettaa käteisvaroja tililleen, tai vastaanottaa varoja tililleen, jonka jälkeen hän siirtää varat seuraavalle tilille. Varat saatetaan siirtää suoraan ulkomaiseen pankkiin, josta niitä on vaikeampi jäljittää. Muulin rooli on vain varojen siirtäminen rikoksen tekijöille, ja hän saattaa saada muulina toimimisesta pienen korvauksen.

Muulien värväminen hoidetaan yleensä verkossa. Kohteena on useimmiten nuoret, vasta maahan muuttaneet tai taloudellisesti heikommassa asemassa olevat henkilöt. Yleensä henkilöitä houkutellessa loistavan työtarjouksen avulla liittymään toimintaan mukaan. Työpaikan saaminen ei yleensä vaadi aiempaa koulutustaustaa tai aiempaa työkokemusta. Työkuvana saattaa olla esimerkiksi paikallinen edustaja ulkomaiselle yhtiölle. Työn kuvauksessa tuodaan ilmi, että henkilön tulee pystyä käyttämään henkilökohtaista tiliään tehtävien hoitoon, taikka avata uusi tili työtehtäviä varten. Tämä kertoo jo siitä, että kyseessä todennäköisesti on rahanpesu ja muulitoiminta.

Jos yksittäinen henkilö on ollut aikaisemmin, tai on juuri kyseisellä hetkellä jonkun muun huijauksen uhri - voidaan hänetkin värvätä muulitoimintaan mukaan. Esimerkiksi rakkaushuijauksen kohteena oleva henkilö voi samalla toimia muulina tietämättään.²⁴

Rahan muulaus on rahanpesua, eli rikollista toimintaa. Siitä voi saada sakkoja, mutta myös vankeustuomion. Kun pankissa havaitaan muulaustoimintaa asiakkaan tilillä, voidaan tilin käyttöä rajoittaa tiliehtojen sekä rahanpesulain nojalla. Myös tilin irtisanominen voi olla mahdollista, etenkin jos asiakas tekee tätä tietoisesti ja toistamiseen. Muulina toimiminen on tietoisesti tai tietämättömästi tehtynä rikollista toimintaa, ja sitä tekemällä avustetaan piilottamaan rikollisesti hankittujen varojen alkuperä. Tällaisella toiminnalla voi olla pitkälle jatkuviakin seuraamuksia. Muulitoiminnan seuraamukset voivat olla paljon vakavammat, mitä siihen ryhtyvä uskoisi.²⁵

---

²³ Jonna Ekström 15.12.2020. Tehokas rahanpesun estäminen: riskillistä asiakkaista kokonaan eroon vai riskien oikeasuhtaista hallintaa?

²⁴ Touko Knuutila 23.5.2023. Älä ala muuliksi - näin tunnistat rahanpesuyritykset ja muulitoiminnan.

²⁵ Europol 2023. Flyer, Rahan Muulaus.

Finanssilaitosten tilisopimuksissa säädetään näistä tilanteista, kun asiakkaan tilillä havaitaan muulaustoimintaa eli rikollisen rahan välittämistä eteenpäin. Tiliehdot allekirjoittaneena asiakas on hyväksynyt sen, että finanssilaitoksella on oikeus rajoittaa asiakkaan palveluiden käyttöä, mikäli tiliä käytetään ehtojen vastaisesti. Mikäli tilin väärinkäyttö on merkittävää, voi finanssilaitos myös purkaa sopimuksen.

12 Rakkaushuijaus

Rakkaushuijaukset ovat yleistyneet paljon viime vuosien aikana, ja huijarit ovat kehittyneet entistä paremmiksi. Huijauksen kohteeksi voi joutua kuka vain, mutta yleisimmin rakkaushuijauksen kohteeksi joutuvat naiset. Rakkaushuijaus alkaa tavanomaisesti niin, että uhriin otetaan yhteyttä esimerkiksi facebookissa tai muulla keskustelualustalla. Keskustelu voi jatkua jopa kuukausia ennen ensimmäistä rahapyyntöä. Huijari käyttää aikaa tutustuakseen uhriinsa ja keskustelelee hänen kanssaan usein. Yleensä rakkaushuijauksissa huijareilla on sama kaava; he kertovat työskentelevänsä arvostetussa ja hyväpalkkaisessa ammatissa kuten lääkärinä, soitilana, yritysjohtajana tai insinöörinä. Hänellä voi olla myös yhteys Suomeen, hän on saattanut joskus asua Suomessa taikka hänellä voi olla ystäviä Suomessa, jonka vuoksi hän olisi valmis asettumaan Suomeen uudestaan pysyvämmäksi aikaa. Rakkaushuijauksissa huijari yleensä vakuuttaa uhrille, että hän tulee tapaamaan häntä. Kuitenkin nämä tapaamiset peruuntuvat kerta toisensa jälkeen. Hän saattaa ottaa uhriin yhteyttä myös puhelinsoittojen välityksellä, mutta videopuheluiden välityksellä osapuolet harvoin kommunikoivat.

Uhrin ja huijarin välinen luottamus kasvaa useiden keskustelujen myötä. Huijareilla on usein uskottava tarina kerrottavana elämäntilanteestaan, mitä he voivat valoittaa lähettämällä kuvia itsestään esimerkiksi lemmikkien tai lasten kanssa. Uhrille syntyy mielikuva unelmien kumppanista, joka on varakas, jolla on hyvä ammatti ja koulutus, hän on hyvännäköinen, haluaa sitoutua, keskustelelee avoimesti ja on kiinnostunut uhrin asioista, sekä muistaa paljon asioita mitä uhri on saattanut keskustelujen lomassa kertoa. Tämän myötä uhri kokee voimakkaita tunteita huijaria kohtaan, ja saattaa jopa rakastua henkilöön, jota ei ole koskaan tavannut kasvoitusten. Rakastuneena ihminen saattaa jatkaa rahan lähettämistä, vaikka hän jo epäiläisikin tullessa huijatuksi. Uhri saattaa itse etsiä todisteita, jotka todistaisivat huijarin tarinan olevan totta.

Ensimmäinen rahapyyntö voi tulla kuukausien juttelun jälkeen. Se yleensä tulee yllättäen, ja huijarilla on yleensä vakuuttava tarina sille, mihin hän tarvitsee rahaa pikaisesti. Kyseessä voi olla sairaalakulut, palkkojen maksaminen tai esimerkiksi suuri perintö, jonka kotiuttamiseen huijari tarvitsee väliaikaisesti rahaa lainaa. Voi olla myös, että huijarin oma pankkitili ei toimi juuri silloin, kun hänen pitäisi maksaa tärkeä maksu kolmannelle henkilölle. Rahan lainaaminen voi tässä tilanteessa tuntua luontevalta, sillä huijari yleensä esiintyy varakkaana

henkilönä eli uhri luottaa siihen, että hän saa lainaamansa varat pian takaisin. Näin yleensä ensimmäisen rahapyyntönsä kynnyksellä on ylitetty, eikä se siihen jää.²⁶

Rakkaushuijauksia todetaan vuosittain todella paljon, eikä niistä kaikki tule poliisin tai pankin tietoon. Monesti uhrit saattavat olla niin häpeissään tilanteesta, etteivät ole valmiita kertomaan tilanteestaan muille. Uhriksi voi joutua kuitenkin kuka vaan, iästä, taustasta, sukupuolesta tai koulutustaustasta riippumatta. Rakkaushuijauksien tehtailijat ovat kehittyneet vuosien varrella niin paljon, että tätä voidaan kutsua jo järjestäytyneeksi rikollisuudeksi. Rikolliset saattavat tehtailla rakkaushuijauksia useita kerrallaan, niin että he toimivat vuoroissa ja kirjaavat keskusteluistaan muistiinpanoja, jotta seuraavana vuorossa oleva henkilö on ajan tasalla tilanteesta.

On kuitenkin tiettyjä piirteitä, mitkä toistuvat rakkaushuijauksissa, ja joiden avulla voi tunnistaa huijarin. Vaikka rakkaushuijauksen kohteeksi joutuvatkin useimmiten naiset, voi miehetkin olla huijareiden kohteena. Yleensä miehiä lähestyy itä-Euroopassa asuvat naiset, jotka ovat nuorempia ja erittäin viehättäviä. Ennen kun he pääsevät tapaamaan kasvotusten, pyytää huijari rahaa passiin, lentolippuihin ja muihin matkakuluihin. Naisia lähestyvät yleensä arvostetussa ammatissa työskentelevät miehet, jotka ovat yleensä sotilaita, lääkäreitä tai työskentelevät öljynporauslautalla.²⁷

Usein rakkaushuijauksissa huijari saattaa pyytää uhria siirtämään rahaa jonkun toisen henkilön tilille, eikä hänelle itselleen. Huijari saattaa itse kertoa olevansa Englannissa työmatkalla, mutta rahaa pitäisi siirtää esimerkiksi Nigeriaan. Huijarilla voi olla hyvin uskottava kertomus tilanteelle ja saa uhrin uskomaan ja siirtämään varat toisen henkilön tilille.²⁸ Tässä tilanteessa pankin toiminta on avainasemassa. Jo ensimmäisen epätavallisen siirron kohdalla pankki voi kiinnittää huomiota tällaiseen maksuun. Tämän takia asiakkaan tunteminen on tärkeää - jotta tunnistetaan epänormaali maksukäyttäytyminen. Mikä olisikaan epänormaalia, kuin asiakas ketä asuu Suomessa, saa kuukausittain palkan tililleen ja tekee normaaleja elämiseen liittyviä pankkikorttimaksuja, maksaa yhtäkkiä suuren summan rahaa yksityishenkilön tilille Nigeriaan?

Miksi sitten pankkia kiinnostaa, jos heidän asiakkaansa joutuu rakkaushuijauksen uhriksi? Huijauksella saadut varat siirtyvät usein järjestäytyneen rikollisuuden rahoittamiseen, ja siihen voi liittyä myös rahanpesua ja terrorismin rahoittamista. Varat saattavat siirtyä muulien välityksellä monien eri tilien kautta lopullisille saajille, jolloin kyseessä on jo rahanpesu ja muuli-toiminta. Mikäli pankki hyväksyy tällaisen toiminnan, on se tietoisesti itsekin mukana

²⁶ Rikosuhripäivystys, 2023. Rakkauspetokset ja romanssihuijaukset verkossa.

²⁷ Osuuspankki 2023. Rakkaus voi roihahda verkossa - mutta entä, jos hurmuri onkin huijari?

²⁸ Poliisi 2023. Petosrikokset.

edistämässä rahanpesua, jolloin pankille voidaan asettaa rahanpesulain (444/2017) 8 luvussa säädettyjä seuraamuksia, joiden asettamisesta ilmoitetaan myös Euroopan pankkiviranomaiselle.

13 Sijoitushuijaukset

Sijoitushuijauksen yleisin tunnuspiirre on se, että kohteelle luvataan suuria tuottoja nopealla aikavälillä. Tarjous saattaa olla voimassa vain lyhyen ajan, mikä johtaa siihen, että uhrit tekevät hätäisiä päätöksiä miettimättä asiaa loppuun saakka. Sijoituskohteita voivat olla osakkeet, rahastot, binäärioptiot, kryptovaluutat, joukkolainat tai vaihtoehtoiset energiamuodot.

Uhriin otetaan yleensä yhteyttä puhelimitse ja kerrotaan sijoitusvaihtoehdoista, mitkä ovat usein liian hyviä ollakseen totta. Huijarit ovat myös tehneet mainoksia, joiden avulla he ovat saaneet ihmisiä lankeamaan sijoitushuijauksiin. Näissä mainoksissa saattaa esiintyä tunnettuja julkisuuden henkilöitä kertomassa sijoituskohteiden hyvistä tuotoista. Näissä tapauksissa julkisuuden henkilöitä on käytetty luvatta mainoksissa, sekä tarinat hyvistä tuotoista ovat täysin tekaistuja. Näin kuitenkin yritetään saada ihmiset ajattelemaan, että sijoituskohde on luotettava ja hyvin tuottava, kun mainoksessa käytetään tunnetun henkilön kasvoja. Näissä mainoksissa saatetaan käyttää myös tunnettujen yritysten nimiä ja ulkoasuja, jotta mainos antaisi luotettavamman kuvan.²⁹

Vuonna 2019 oli tapaus, jossa huijarit olivat luoneet nettisivut, mitkä olivat lähes identtiset ylen sivujen kanssa. Tähän sivustolle huijarit olivat kirjoittaneet uutisen, missä keuhuttiin tuottoisaa sijoituspalvelua. Artikkelissa kerrottiin, että Leijonan Luola -tv-ohjelmassa olisi keuhuttu kyseistä sijoitussivustoa. Uutisessa oli myös linkkejä, mitkä johtivat sivustolle, mikä toimi bitcoin-kaupankäyntialustana. Vaikka sivusto olikin tehty taidokkaasti näyttämään samalta kuin ylen sivusto, oli siinä piirteitä, joista sen tunnisti vääräksi sivustoksi; osoitekentässä muun muassa luki aivan eri teksti, kuin ylen oikealla sivustolla, eikä yleisradio markkinoinnitään muuta kuin omaa sisältöään. Näitä huijaus uutisia oli kuitenkin jaettu facebookissa, googlessa ja youtubessa, joiden kautta ihmiset klikkailivat tälle huijaus sivustolle. He lukivat uutisen, ja mikäli he painoivat siellä olevaa linkkiä, päätyivät he sivustolle, mikä tunnetaan maailmalla Bitcoin-Code-nimisenä vedätyksenä. Huijarit hyödyntävät tunnettuja uutissivustoja tekemällä tällaisia luotettavan tuntuisia uutisia, jotta ihmiset sijoittaisivat heidän linkkaamalleen sivustolle. Sijoituksen jälkeen rahoja ei enää näy, sillä ne ovat päätyneet huijareiden taskuun. Uutiseen kirjoitettu Leijonan luola kommentti oli myös vale.³⁰

²⁹ Kuluttajaliitto 2023. Sijoitushuijaukset.

³⁰ Santtu Natri 7.3.2019. Ylen uutiselta näyttävä väärennös mainostaa bitcoin-huijausta - ”Se, mikä kuulostaa liian hyvältä...”.

Kyseisellä Bitcoin-Code sivustolla sijoittajan tulee ensimmäiseksi rekisteröityä sivustolle, johon vaaditaan ainakin rekisteröityneen sähköposti ja puhelinnumero. Tämän jälkeen huijarit saattavat soittaa esimerkiksi englannin suuntanumerosta, ja onkivat uhrin luottokortin tiedot puhelun välityksellä. Soittaja vaikuttaa luotettavalta, koska hän esittelee itsensä henkilön personal traiderina, ja neuvoo uhria maksamaan liittymämaksun. Luottokorttitiedot syötetään aidon näköiseen maksujärjestelmään, josta ne todellisuudessa menevät suoraan huijareiden käsiin. Huijarit saattavat asua eri puolilla maailmaa, jonka takia heitä voi olla erittäin vaikea saada kiinni myöhemmin. Yleensä myös uhrin sijoittamia varoja on lähes mahdoton jäljittää, sillä siinä hetkessä, kun uhri sijoittaa varat huijaussivustolle, ne päätyvät ulkomaisen pankin kautta monien eri tilien läpi ympäri maailmaa.³¹

Koska nykypäivänä rikolliset pystyvät luomaan aidon näköisiä sivustoja, on mahdollista että sijoitushuijauksen uhri pystyy tarkastelemaan omia tuottojansa sijoituslupauslistalla, vaikka varat olisivatkin päätyneet jo rikollisen tahon omistukseen. Kun varoja yritetään kotiuttaa sivustolta, se ei onnistukaan. Sivustojen laillisuus voidaan tarkistaa finanssivalvonnan sivuilta.³² Siellä on varoituslista, mikä kattaa lähes 200 yritystä, joihin kohdistuu epäily, että he toimivat Suomessa ilman asianmukaista toimilupaa. Finanssivalvonnan sivuilla on myös kansainvälinen varoituslista, mikä on paljon pidempi. Nämä listat eivät kuitenkaan ole täysin kattavia, joten varmistamiseksi tiedon saa sen EU- tai Eta-maan finanssivalvontaviranomaiselta, jossa kyseisen yrityksen toimii.

Sijoitushuijauksissa huijarit saattavat pyytää uhrilta lupaa käyttää etäyhteyttä, jonka avulla rikollinen pääsee näkemään uhrin tietokoneen näytön ja näin pääsee näkemään, kun uhri kirjautuu verkkopankkinsa sivuille. Näin rikollinen saa tietoonsa uhrin verkkopankkitunnukset. Rikoslainsäädännössä (39/1889) säädetään maksuvälinepetoksesta. Maksuvälinepetoksesta voidaan tuomita sellainen henkilö, joka hankkii itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä käyttämällä ilman lupaa toisen henkilön verkkopankkitunnuksia taikka maksukorttia. Tällaisessa tilanteessa tulee kuitenkin arvioitavaksi, onko uhri ollut huolimaton luovuttaessaan tunnuksensa huijarille vai voiko kyseessä olla maksuvälinepetos.

Sijoitushuijauksissa - kuten lähes kaikissa huijauksissa kaava on yleensä sama. Ensimmäisen yhteydenoton jälkeen uhuriin aletaan rakentaa luottamusta ja ollaan tiiviisti yhteydessä. Sijoitushuijauksessa ei kuitenkaan rakenneta luottamusta yhtä kauaa kuin esimerkiksi rakkaushuijauksessa. Sijoitushuijauksessa uhrille esitellään sijoitusratkaisut, jonka jälkeen hänen tulee tehdä nopeasti päätös, sillä nämä ratkaisut ovat yleensä vain hetken tarjolla taikka niissä on sillä hetkellä todella suuri potentiaali saada suuret voitot. Mikäli uhri haluaisi kotiuttaa varoja sijoituksistaan, vaaditaan häneltä erilaisia maksuja varojen kotiuttamiseksi. Näiden

---

³¹ Iida Hallikainen 8.6.2019. Näin härski rahahujaus upposi suomalaisiin.

³² Finanssivalvonta 2023. Varoituslistat ja luvattomat palveluntarjoajat.

loputtomien kustannuksien jälkeen yhteydenpito saattaa loppua kuin seinään. Yleensä tässä vaiheessa uhri ymmärtää, että hän on joutunut sijoitushuijauksen kohteeksi.³³

Sijoitushuijauksissa on lähes aina mukana kryptot eli virtuaalivaluutat. Virtuaalivaluuttojen käyttö on lisääntynyt vuosien aikana merkittävästi, ja rikolliset hyödyntävät niitä entistä enemmän muun muassa rahanpesussa. Suomessa on säädetty laki virtuaalivaluutan tarjoajista (572/2019), jota valvoo Finanssivalvonta. Finanssivalvonta pitää rekisteriä virtuaalivaluuttojen tarjoajista, ja lain mukaan jokaisen virtuaalivaluuttoja tarjoavan tulee ilmoittaa itsensä rekisteriin. Finanssivalvonta arvioi ilmoittajan luotettavuutta, jonka jälkeen tehdään päätös rekisteriin merkitsemisestä. Sellainen henkilö, jota ei ole rekisteröity Finanssivalvonnan rekisteriin virtuaalivaluutan tarjoajaksi, ei saa lain mukaan tarjota virtuaalivaluuttoa Suomessa.

Sijoitushuijauksissa voi esiintyä myös sellaisia virtuaalivaluutan tarjoajia, joista ei löydy lähes mitään tietoa verkosta, heidän omien verkkosivujen lisäksi. Kyseessä saattaa olla sivusto, joka on perustettu vain rikollista toimintaa varten. Mikäli finanssilaitoksen asiakas siirtää tällaiselle sivustolle varoja, tulee laitoksen puuttua toimintaan lain nojalla välittömästi.

14 Epätavallinen liiketoimi

Havaitsemalla epätavallisen liiketoimen asiakkaan tilillä, finanssilaitos voi päästä huijausten jäljille. Pankeilla on rahanpesulain 3 luvun 4 § mukaan jatkuva selonottovelvollisuus asiakkaitaan kohtaan. Finanssilaitoksen tulee hankkia tietoja asiakkaansa koko asiakassuhteen ajan, ja päivittää tietoja säännöllisesti. Tuntemalla asiakkaansa ja sen normaalin maksukäyttäytymisen, tunnistaa laitos myös epäilyttävän liiketoimen helpommin. Laitoksella on myös lain nojalla velvollisuus tehdä ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta rahanpesun selvittelykeskukselle, riippumatta siitä onko liiketoimi suoritettu, keskeytetty taikka kieltäytytty. Ilmoitukseen tulee sisällyttää tiedot asiakkaasta, liiketoimen laadusta, liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden määrästä ja valuutasta, varojen tai muun omaisuuden alkuperästä tai kohteesta. Ilmoitukseen tulee myös kirjata syy, jonka takia liiketoimi oli toimihenkilön mielestä epätavallinen. Liiketoimesta tulee myös kieltäytyä tai keskeyttää lisäselvityksien saamiseksi, jos on epäily siitä, että varoja käytetään terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavaan yritykseen. Rahanpesun selvittelykeskukselle tulee myös luovuttaa kaikki epäilyn selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot sekä asiakirjat, sekä vastata mahdollisiin lisätietopyyntöihin kohtuullisessa ajassa.

---

³³ Katri Isotalo 17.11.2021. Taloustaito: Varo, sijoitushuijarilta tulee paras tarjous - älä lankea lupauksiin.

Edellisten tietojen valossa pankilla on suuri vastuu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. Vaikka Suomessa on erikseen perustettu keskusrikospoliisin ylläpitämä rahanpesun selvittelykeskus, jonka vastuulla on estää, paljastaa, selvittää ja saattaa tutkintaan rikoksia sekä terrorismin rahoittamista, on finanssilaitoksilla suuri rooli, kun ne luovuttavat selvittelykeskukselle tietoja, joiden avulla päästään estämään rahanpesua ja terrorismin rahoittamista. Pankeissa tulee jatkuvasti tilanteita, joissa toimihenkilön tulee arvioida liiketoimen ja selvityksen luotettavuutta suhteessa asiakkaan tuntemistietoihin, eikä niitä arvioidessa tule olla liian sinisilmäinen.

Vuonna 2022 rahanpesun selvittelykeskukselle tehtiin yli 230 000 rahanpesuilmoitusta ja 1430 ”juttua” eli selvittelykokonaisuutta aloitettiin tutkimaan pääosin vastaanotettujen ilmoitusten perusteella. Osa kokonaisuuksista liittyi myös selvittelykeskuksen vastaanottamiin tiedusteluihin tai ulkomailta saatuihin tietoihin. Pankeista tehtiin ilmoituksia yli 13 000.³⁴ Lähtökohteisesti aina kun pankissa pyydetään asiakasta antamaan selvitys varojen alkuperästä taikka käyttötarkoituksesta, luotetaan asiakkaan antamaan selvitykseen ja sen oikeellisuuteen. Ei kuitenkaan tarvitse mennä montaa vuotta taaksepäin, kun käteistä pystyi nostamaan ja tallettamaan paljon vapaammin tililleen. Tämä johtaa myös siihen, että etenkin vanhemmat ihmiset saattavat olla ihmeissään, kun heiltä pyydetään selvitystä heidän varoistaan. Tämä voi johtaa myös siihen, että asiakkaat antavat turhautuneina valheellisia selvityksiä, joka voi osaltaan vaikuttaa selvittelykeskuksen vastaanottamien epäilyilmoitusten määrään. On kuitenkin hyvä todeta, että selvittelykeskuksessakaan ei tutkintoja aloitettaisi ilman näitä tehtyjä ilmoituksia.

Pankeilla on myös oikeus rajoittaa maksupalvelulain (290/2010) nojalla asiakkaansa maksuvälineen käyttöä, mikäli sen käytön turvallisuus on vaarantunut tai on syytä epäillä, että maksuvälinettä käytetään oikeudettomasti tai vilpillisesti. Maksuvälineen käytön rajoittamisella pankki pystyy estämään suurempien vahinkojen tapahtumisen. Maksuvälineen käyttöä saa rajoittaa myös, mikäli se oikeuttaa luoton käyttämiseen ja on vaarana että, maksuvälineen haltija ei kykene täyttämään luoton maksuvelvoitetta. Mikäli pankki päättää rajoittaa maksuvälineen eli esimerkiksi pankkikortin taikka verkkopankkitunnusten käyttöä, tulee siitä viipymättä ilmoittaa niiden haltijalle. Ilmoituksen voi tehdä heti kun palveluihin on asetettu rajoitukset. Tällainen rajoittaminen voi olla perusteltua esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa asiakas jatkaa epätavallisten maksujen tekemistä ja on syytä epäillä, että varat menevät rikollisen tahon haltuun.

---

³⁴ Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus 2022, 12.

15 Huijausten selvittäminen

Erilaisten huijausten yhteydessä varoja siirretään monien eri tilien kautta varojen alkuperän häivyttämiseksi. Verkossa tapahtuneet petokset tulevat lähtökohtaisesti aina poliisin tietoon uhrin tehdessä rikosilmoituksen. Tässä tapauksessa huijauksen uhri toimittaa poliisille kaikki tiedot, joita hänellä on tutkinnan etenemiseksi. Yleensä nämä ovat huijarin kanssa käytyjä keskusteluja, kuvankaappauksia taikka tiliotteita. Jokainen on oikeutettu antamaan poliisille tietoon omia pankkitilejään koskevia tietoja. Poliisilla on tutkinnan yhteydessä mahdollisuus myös tiedustella pankista asiakkaan pankkitiliin liittyviä tietoja, ja usein pankkitiedustelut ovat erittäin hyödyllinen tutkintakeino, kun tutkitaan epäiltyä verkkorikosta. Pankkitiedusteluiden avulla pystytään lähes aina yhdistämään maksusuoritukset luonnollisiin henkilöihin, jolloin mahdollisesti muulinakin toiminut henkilö voi jäädä poliisille kiinni. Sen sijaan virtuaalivaluutta-alustoille siirretyt varat ovat hankalampi jäljittää, koska esimerkiksi Bitcoinia käytettäessä ei ole olemassa mitään yleistä tahoja, johon voisi kohdistaa samankaltaisia tiedusteluja poliisin toimesta kuin pankkiin.³⁵

Huijarit pyrkivät usein siirtämään petoksella hankittuja varoja maksunvälittäjien kautta eteenpäin, jolloin varojen lopullinen saaja on vaikea selvittää. Maksupalveluiden tarjoajien tietämys rahanpesun estämisen menettelyistä on nähty puutteellisena, sillä pienten toimijoiden osaaminen tällä osa-alueella on vajavaista. Myöskään asiakkaan tuntemisen menetelmät eivät kohtaa esimerkiksi yhtä tarkasti kuin finanssilaitoksissa. Kun tuntemistietojen antaminen on mahdollista välttää, aiheuttaa se esimerkiksi muulle helpon tavan häivyttää varojen alkuperää.³⁶

Poliisin mukaan Suomessa tehdyt verkkopetokset saadaan pääosin selvitettyä, vaikkei varoja useinkaan saada palautettua uhrille. Erityisesti haasteita voi tuoda rikoksen kansainvälisyys, sillä kansainvälisen oikeusapupyynnön tekeminen ei aina takaa avun saamista. Petosrikoksia havaitaan niin paljon nykyään, että oikeusavun antaminen ei aina ole mahdollista tai siihen vastauksen saaminen voi kestää jopa vuosia.³⁷ Euroopan sisällä on laadittu keskinäinen oikeusapusopimus, jonka tavoitteena on kehittää rikosasian tutkimista ja selvittämistä.³⁸ Toivottavaa on kuitenkin, että tulevaisuudessa oikeusavun pyytäminen Euroopan sisällä kehittyy ja olisi mutkattomampaa. Jahkolan näkemyksen mukaan mahdollisuuksia voisi olla jopa viranomaisten vapaampi liikkuvuus EU:n alueella, mikä olisi merkittävä kehitysaskel rikosasioiden selvittämisessä.³⁹

---

³⁵ Juhana Riekkinen, 87-89.

³⁶ Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio 2021, 49.

³⁷ Juhana Riekkinen, 1/2018, 87-88.

³⁸ Eurooppalainen yleissopimus keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa (SopS 30/1981)

³⁹ Katariina Jahkola 2000, 535.

16 Miten pankki yrittää estää huijauksen uhriksi joutumista?

Ennakoimisella on suuri rooli pankkien toiminnassa, kun puhutaan verkkorikollisuudesta. Rikolliset keksivät jatkuvasti uusia tapoja huijata ihmisiltä rahaa, ja pankit kehottavat asiakkaitaan olemaan entistä varovaisempia verkossa asioidessaan. Jakamalla tietoa turvallisesta asiainnista, pankit suojelevat myös itseään. Hyvän tiedottamisen ansiosta asiakkaita voi joutua vähemmän huijauksien uhriksi ja vaatia vähemmän korvauksia pankilta. Useinkaan esimerkiksi sijoitus- tai rakkaushuijauksen uhri ei saa varojaan takaisin, joten mitä enemmän näistä tiedotetaan, sitä vähemmän todennäköisesti uhreja on tulevaisuudessa. Yleisesti tärkeitä keinoja verkkorikollisuuden vähentämiseen on maksupalveluiden turvallisuuden kehittäminen, tietoturvallisuuden edistäminen maksuvälineitä koskevien tietojen ja muidenkin henkilötietojen käsittelyssä, viranomaisten toimiva yhteistyö sekä tärkeimpänä kuluttajien suuntaan tehtävä tiedotus- ja valistustyö.⁴⁰

Pankit usein myös suosittelevat asiakkaidensa käyttävän heidän omaa sovellustaan. Sovellus on mahdollista ladata lähes kaikkiin älypuheliiniin ja mahdollisesti myös tabletteihin. Sovelluksen käyttäminen on turvallisempaa kuin selaimen käyttö, koska voidaan varmistua siitä, että asiakas on varmasti pankin oikealla sivulla. Mikäli verkkopankkiin kirjautuu selaimen kautta, suositellaan yleensä kirjoitettavan osoitekenttään koko pankin verkkosivun osoite, jotta päädytään varmasti oikealle sivustolle. Väärälle sivustolle voi päätyä hakukoneen (esimerkiksi google tai bing) kautta, sillä rikolliset ovat ammattilaisia tekemään aidon näköisiä verkkosivuja, joiden kautta he pääsevät kalastelemaan asiakkaiden verkkopankkitunnuksia. Pankin näkökulmasta sovelluksen käyttäminen on turvallisempaa, koska selaimen kautta syntyy riski päätyä rikollisten tehtailemalle sivustolle.⁴¹

17 Mitä sanktioita pankille voi tulla?

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa on määrätty myös erilaisista sanktioista, joita finanssilaitos voi saada, mikäli sääntelyn vaatimuksia ei täytetä. Tällaisia seuraamuksia voi määrätä valvontaviranomainen, ja Suomessa tätä valvontaa suorittaa Finanssivalvonta. Seuraamuksia ovat rikemaksu, julkinen varoitus ja seuraamusmaksu.

⁴⁰ Juhana Riekkinen, 1/2018, 100.

⁴¹ Nordea 2023. Henkilöasiakkaat/ ajankohtaiset uutiset.

17.1 Rikemaksu

Rikemaksun suuruus voi vaihdella 1000 euron ja 100 000 euron välillä, ja sen suuruus arvioidaan aina tapauskohtaisesti kokonaisuus huomioon ottaen. Rikemaksu maksetaan valtiolle, ja edellytys sen määräämiselle on, ettei asia kokonaisuutena tarvitse ankarampia seuraamuksia. Rikemaksu voidaan määrätä ilmoitusvelvolliselle maksettavaksi samoista syistä, kuin seuraamusmaksu (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 8 luku 1 §).

17.2 Julkinen varoitus

Finanssivalvonta voi antaa valvottavalleen julkisen varoituksen, mikäli se tahallaan ja huolimattomuuttaan menettelee rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain ja sen nojalla annettujen säännösten taikka määräysten vastaisesti. Ennen kuin julkinen varoitus annetaan, tulee valvojan arvioida tilanteen vakavuutta kokonaisuutena, sekä julkisen varoituksen riittävyttä.

17.3 Seuraamusmaksu

Seuraamusmaksu voidaan määrätä ilmoitusvelvolliselle monesta eri syystä. Syyt luetellaan rahanpesulain 8 luvun 3 §:ssä, mutta suurimmilta osin syyt seuraamusmaksulle ovat normaalien toimenpiteiden sivuuttamista. Seuraamusmaksun voi saada, jos:

- laiminlyö asiakkaan tuntemisvelvollisuutta
- laiminlyö riskiarvion laatimista tai päivittämistä
- laiminlyö velvollisuuttaan tunnistaa asiakas ja todentaa tämän henkilöllisyys
- laiminlyö velvollisuuttaan säilyttää asiakkaan tuntemistietoja
- laiminlyö velvoitteen hankkia asiakasta koskevia tietoja, ja seurata asiakassuhdetta jatkuvasti, ja ottaa selvää asiakkaan epätavallisista liiketoimista
- laiminlyö velvollisuuden tunnistaa tosiasiallinen edunsaaja
- laiminlyö velvollisuuden kohdistaa tehostettua tuntemista asiakkaan tuntemiseksi
- laiminlyö asiakkaan tunnistamisen, kun hän ei ole läsnä tunnistettaessa ja henkilöllisyys todennettaessa
- laiminlyö velvollisuuden hankkia riittävät tiedot vastapuolena toimivasta luotto- tai rahoituslaitoksesta
- laiminlyö velvoitteen laatia riskiperusteisia menettelyjä sen arvioimiseksi, onko asiakas poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö tai sellaisen perheenjäsen/yhtiökumppani
- laiminlyö velvollisuuden soveltaa tehostettua menettelyä asiakkaan tuntemiseksi

- laiminlyö velvollisuuden toimittaa asiakirjoja ja tietoja Finanssivalvonnalle tai rahanpesun selvittelykeskukselle
- laiminlyö velvollisuuden varmistaa tehokkailla toimintaperiaatteilla, menettelyta-voilla, ja sisäisellä valvonnalla että noudatetaan asiakkaan tuntemisessa pakotesään-telyä ja jäädyttämispäätöksiä
- laiminlyö velvollisuuden tehdä epäilyttävää liiketoimea koskeva ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle
- laiminlyö velvoitteen laatia menettelytavat rikkomusepäilystä ilmoittamiseen
- laiminlyö velvoitteet järjestää työntekijöiden koulutus tai suojeleminen taikka laatia toimintaohjeet

Finanssivalvonta voi edellä mainittujen lisäksi määrätä seuraamusmaksun sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta jatkuvasti ja toistuvasti laiminlyö velvollisuuttaan hoitaa joku edellä mainituista toimista.

Seuraamusmaksun suuruudesta säädetään myös rahanpesulaissa. Suuruutta arvioitaessa otetaan huomioon menettelyn laatu, laajuus ja kestoaika sekä tekijän taloudellinen asema. Tilanteessa punnitaan myös menettelyllä saavutettu hyöty tai vahinko, tekijän yhteistyö Finanssivalvonnan kanssa asian selvittämiseksi, aiemmat finanssimarkkinoita koskeviin säännöksiin kohdistuneet rikkomukset ja laiminlyönnit sekä menettelyn mahdolliset vaikutukset rahoitusjärjestelmän vakaudelle. Maksu saa olla suuruudeltaan enintään joko kymmenen prosenttia rahoituslaitoksen seuraamusmaksun määräämistä edeltävän vuoden liikevaihdosta tai viisi miljoonaa euroa, sen mukaan kumpi on suurempi.

Mikäli finanssilaitokselle määrätään rikemaksu, julkinen varoitus taikka seuraamusmaksu, tulee valvontaviranomaisen viipymättä ilmoitettuaan kohteena olevalle henkilölle tehdä asiasta julkinen päätös. Päätöksestä tulee käydä ilmi, onko seuraamuksen määräämistä koskeva päätös lainvoimainen, rikkomuksen luonne ja tyyppi sekä rikkomuksesta vastuussa oleva. Jos kuitenkin todetaan, että luonnollisen tai oikeushenkilön nimen julkaiseminen olisi kohtuutonta, tai jos seuraamuksen julkistaminen voisi vaarantaa finanssimarkkinoi-den vakauden taikka meneillään olevan viranomaistutkinnan, toimivaltainen viranomainen voi lykätä julkistamista, julkistaa seuraamuksen mainitsematta nimeä tai jättää seuraamusta koskevan päätöksen julkistamatta.

Suomessa finanssilaitoksia valvoo Finanssivalvonta, mikä on toimeenpannut strategian, jolla varmistetaan, että valvottavat noudattavat Finanssivalvonnan määräyksiä sekä ohjeita. Valvontaa jaetaan eri sektoreiden välille riskin määrän mukaan. Finanssilaitokset eli pankit kuuluvat merkittävän kokonaisriskin ryhmään eli niihin kohdistetaan jatkuvaa valvontaa ja tarkastuksia sekä teema-arvioita vuosittain. Näiden tarkastuksien ja jatkuvan valvonnan johdosta Finanssivalvonta voi havaita ilmoitusvelvollisen toiminnassa puutteita

tai ohjeistuksien ja määräyksien laiminlyöntejä, jolloin he voivat Finanssilaitoksesta annetun lain perusteella määrätä jonkun edellä mainituista sanktioista laitokselle. Strategian avulla Finanssivalvonta viestii myös kansainvälisille toimijoille kuten Euroopan pankkiviranomaiselle ja hallitusten väliselle rahanpesun vastaiselle työryhmälle (FATF) omasta valvontaroolistaan Suomessa.⁴²

Säätelyn lisääntyminen aiheuttaa myös merkittäviä kustannuksia yksityisen sektorin toimijoille, kuten pankeille. Koska säätelyn myötä pankkeja velvoitetaan monitoroimaan asiakkaidensa maksuliikennettä ja puuttumaan epätavallisiin maksutapahtumiin, vaatii se toimijalta merkittäviä resursseja. Lisääntynyt säätely ei ole hirveästi herättänyt keskustelua siitä, että saavutetaanko sillä sellaiset hyödyt, jotka ylittävät säätelystä aiheutuvat haitat. Rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen on kuitenkin kasvanut vuosien saatossa niin suureksi aiheeksi, ettei vielä ainakaan sen torjumista kyseenalaisteta taloudellisten kustannuksien näkökulmasta.⁴³

Rahanpesun torjuminen on kilpajuoksua rikollisten kanssa, ja ajatuksiin nousee myös kysymys siitä, että päästäänkö torjunnassa koskaan rikollisten kanssa samalle viivalle. Pankkien tietoon tulleet huijaukset ovat tuottaneet rikollisille miljoonien eurojen voitot pelkästään Suomen sisällä, ja maailmanlaajuisella tasolla puhutaan miljardeista euroista.⁴⁴ Suomessa ei ole vielä ennakkotapausta pankin korvausvelvollisuudesta tilanteessa, jossa asiakas on menettänyt varansa esimerkiksi kalastelun seurauksena. Mikäli tällainen ennakkotapaus seuraavien vuosien aikana tulee, on sillä todella suuri vaikutus pankkien toimintaan tulevaisuudessa. Jos pankki olisi korvausvelvollinen asiakkaalleen, olisi se asiakkaalle sekä rikolliselle hyvä uutinen, mutta pankeille ei.

18 Yhteenveto

Rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen yleistyvät vuosi vuodelta. Viimeisten vuosikymmenten aikana myös kansainväliset toimijat kuin Suomen sisällä toimivat viranomaiset ovat lisänneet resurssejaan sekä tehneet lakimuutoksia, jotta tätä ilmiötä saataisiin kuriin. Rahanpesua voidaan nykyään kutsua järjestäytyneeksi rikollisuudeksi ja Euroopassakin esiintyneiden terroristiskujen lisääntyessä tämä ilmiö ei kuitenkaan näytä merkkejä vähentymisestä, vaan pikemminkin jatkuvasta laajentumisesta. Tämän myötä säätely lisääntyy ja finanssilaitosten tulee entistä enemmän kiinnittää huomiota epätavallisiin liiketoimiin ja asiakkaiden tuntemiseen.

⁴² Finanssivalvonnan Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja talouspakotteiden noudattamisen valvontastrategia 16.12.2022, 4.

⁴³ Tatu Hyttinen 2021. Rahanpesu ja rikosvastuu, 9.

⁴⁴ Johannes Palmgren 13.9.2023. Kalastelut ja muut huijaukset kasvoivat räjähdysmäisesti alkuvuonna - pankit saivat estettyä huijauksia lähes 16 miljoonan euron edestä.

Perustana laitosten toiminnassa on asiakkaidensa tunteminen sillä tasolla kuin se on tarpeellista. Asiakkaan tuntemisesta pääsemme epätavallisten liiketoimien havaitsemiseen ja mahdollisen rahanpesuyrityksen pysäyttämiseen. Suuressa roolissa nykypäivän Euroopassa on riskiperusteinen lähestymistapa ja siihen liittyy myös riskiarvioiden laatiminen. Finanssilaitosten tulee pystyä arvioimaan omaan toimintaansa liittyviä mahdollisia riskejä ja sitä, kuinka paljon he ovat valmiita niitä ottamaan. Riskiarvioita tehdään Suomen tasolla monen eri tahon toimesta, eikä tämän myötä päästä ummistamaan silmiä rahanpesulta ja terrorismin rahoittamiselta. Sen sijaan joudutaan hyväksymään, että kaikessa toiminnassa on riski joutua rikollisen toiminnan välineeksi.

Opinnäytetyössä käsiteltiin eri toimijoita, jotka ottavat osaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja kuinka he tahoillaan toimivat. Suomen pankkien toimintaa ei ohjaa pelkästään Suomen viranomaiset, vaan vaikutusta on myös suurilla kansainvälisillä tahoilla kuten FATF:illa ja Euroopan pankkiviranomaisella. Ylimmällä taholla pankkeja ohjaa EU:n rahanpesudirektiivit ja Suomen laki on säädetty niiden mukaan.

Rahanpesua havaitaan pankeissa monissa eri muodoissa, ja pankin toiminta saattaa useassa tilanteessa olla avainasemassa. Pankit monitoroivat asiakkaiden maksuliikennettä estääkseen rahanpesua, terrorismin rahoittamista ja pakotteiden kiertämistä. Kun asiakkaan epätavallista liiketoimea lähdetään selvittämään, saattaa taustalla olla kuukausia kestänyt huijaus, johon asiakas voi uskoa täysin. Näissä tilanteissa voi olla monia eri lopputulemia, mutta varmaa on se, että pankki ei voi tietoisesti hyväksyä rahanpesua. Mikäli pankin asiakas siirtää varoja järjestäytyneen rikollisuuden haltuun, on pankki osallisena tässä toiminnassa. Jos asiakasta ei saada uskomaan, voi lopputulemana olla asiakkuuden irtisanominen.

Kun rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen yleistyy jatkuvasti, kiristyy sääntely sen mukana. Tulevaisuudessa kriittinen asia onkin se, että sääntely ei saisi kiristyä siihen pisteeseen, että se kohtuuttoman paljon vaikuttaisi laitosten toiminnan harjoittamiseen. Selvää on kuitenkin, että rikolliset pystyvät kehittämään uusia keinoja toimintansa jatkamiseen ja usein he ovat askeleen edellä ja mahdollisesti sääntelyn ulottumattomissa. Tähän tulisi saada ratkaisu, ja se tarkoittaa menetelmien kehittämistä niin kansainvälisellä tasolla kuin asiakasrajapinnassa. Lopputulemana on se, että pankkien toimintaa sääntelevät monet eri tahot, ja sääntelyn kiristyminen ei todennäköisesti tule ainakaan vähenemään - vaan se tulee lisääntymään sitä mukaan kun rikolliset kehittävät uusia keinoja toimintansa harjoittamiseen. Rahanpesu on uhka kansainvälisen rahoitusjärjestelmän vakaudelle, luotettavuudelle sekä kilpailukyvyille.

Lähteet

Kirjallisuus ja artikkelit:

Ari Hirvonen, 2011. Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan, 23. Viitattu 19.2.2024. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/20149471-38b2-4cc8-94b7-2f6b3feed81d/content>

Ari Huhtamäki, 2000. Asianajajan ilmoitusvelvollisuus rahanpesuepäilystä, 489. Lakimies 4/2000. Viitattu 28.2.2024. <https://www.edilex.fi/lakimies/17500001.pdf>

Johannes Palmgren 13.9.2023. Kalastelut ja muut huijaukset kasvoivat räjähdysmäisesti alkuvuonna - pankit saivat estettyä huijauksia lähes 16 miljoonan euron edestä. Viitattu 20.2.2024. <https://www.finanssiala.fi/uutiset/kalastelut-ja-muut-huijaukset-kasvoivat-ra-jahdysmaisesti-alkuvuonna-pankit-saivat-estettya-huijauksia-lahes-16-miljoonan-euron-edesta/>

Jonna Ekström 15.12.2020. Tehokas rahanpesun estäminen: riskillistä asiakkaista kokonaan eroon vai riskien oikeasuhtaista hallintaa? Viitattu 3.11.2023. <https://www.finanssivalvonta.fi/tiedotteet-ja-julkaisut/blogit/2020/tehokas-rahampesun-estaminen-riskillisista-asiakkaista-kokonaan-eroon-vai-riskien-oikeasuhtaista-hallintaa/>

Juhana Riekkinen 2018, 87-88. Lakimies 1/2018. Verkkopetoksista ja todistelusta. Viitattu 29.2.2024. <https://www.edilex.fi/lakimies/185610004.pdf>

Katariina Jahkola 2000, 535. Rikosasioita koskeva keskinäinen oikeusapu Euroopan Unionissa. Lakimies 4/2000. Viitattu 29.2.2024 <https://www.edilex.fi/lakimies/17500002.pdf>

Tatu Hyttinen, 2021. Rahanpesu ja rikosvastuu, 9.

Touko Knuuttila 23.5.2023. Älä ala muuliksi - näin tunnistat rahanpesuyritykset ja muulitoiminnan. Viitattu 7.11.2023. <https://www.poppankki.fi/blogi/nain-tunnistat-rahampesuyritykset-ja-muulitoiminnan>

Katri Isotalo 17.11.2021. Taloustaito: Varo, sijoitushuijarilta tulee paras tarjous - älä lankea lupauksiin. Viitattu 22.10.2023. <https://www.taloustaito.fi/Rahat/varo-sijoitushuijarilta-tu-lee-para-tarjous--ala-lanke-lupauksiin/#63e278b9>

Iida Hallikainen 8.6.2019. Näin härski rahahujaus upposi suomalaisiin. Viitattu 22.10.2023. <https://www.verkkouutiset.fi/a/yle-nain-harski-rahahujaus-upposi-suomalaisiin/#be8ad669>

Sakari Melander 2012, 526. EU ja Talousrikosoikeus. Defensor Legis N:o 4/2012. Viitattu 5.3.2024. https://www.edilex.fi/defensor_legis/90870009.pdf

Santtu Natri 7.3.2019. Ylen uutiselta näyttävä vääreennös mainostaa bitcoin-huijausta - ”Se, mikä kuulostaa liian hyvältä...”. Viitattu 22.10.2023. <https://yle.fi/a/3-10677513>

Virallislähteet

Aluehallintovirasto 10/2021. Riskiarvion laatiminen. Viitattu 7.11.2023 <https://avi.fi/documents/25266232/60926372/Riskiarvion+laatiminen-ohje.pdf/fe897c08-1610-e99e-9207-e7d617d13be5/Riskiarvion+laatiminen-ohje.pdf?t=1633974833939>

Eurooppalainen yleissopimus keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa (SopS 30/1981). Viitattu 29.2.2024

Euroopan pankkiviranomainen (EBA) 31.3.2023, Ohjeet toimintaperiaatteista ja valvontatoimenpiteistä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskien tehokkaaksi hallitsemiseksi tarjottaessa pääsy rahoituspalveluihin. Viitattu 8.11.2023. https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Guidelines/2023/EBA-GL-2023-04/Translations/1061463/GLs%20on%20MLTF%20risk%20management%20%28EBA%20GL%202023%2004%29_FI_COR.pdf

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1093/2010, annettu 24 päivänä marraskuuta, Euroopan valvontaviranomaisen (Euroopan pankkiviranomainen) perustamisesta sekä päätöksen N:o 716/2009/EY muuttamisesta ja komission päätöksen 2009/78/EY kumoamisesta (EUVL L 331, 15.12.2010, s.12)

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/849, annettu 20 päivänä toukokuuta 2015, rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta. Viitattu 11.11.2023 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32015L0849&from=FI#d1e2712-73-1>

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/843, annettu 30 päivänä toukokuuta 2018, rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen annetun direktiivin (EU) 2015/849 ja direktiivien 2009/138/EY ja 2013/36/EU muuttamisesta. Viitattu 14.11.2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018L0843&from=FI>

The FATF Recommendations 11/2023. International standards on combating money laundering and the financing of terrorism and proliferation. Viitattu 24.10.2023. <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/FATF%20Recommendations%202012.pdf.coredownload.inline.pdf>

Finanssivalvonnan määräykset ja ohjeet 2/2023. Viitattu 12.1.2024 https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/saantely/maarayskokoelma/2023/02_2023/02_2023.M2.pdf

Finanssivalvonnan Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja talouspakotteiden noudattamisen valvontastrategia, 16.12.2022, 4. Viitattu 1.2.2024. https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/rahanpesun-estaminen/rahanpesun_valvontastrategia_16122022_final.pdf

HE 228/2016 vp, 102. Viitattu 18.10.2023 https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsiitys/Documents/HE_228+2016.pdf

HE 228/2016 vp, 31-32 Viitattu 9.1.2024. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsiitys/Documents/HE_228+2016.pdf

Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio 2021, 49. Valtiovarainministeriön julkaisu - 2021:17. Viitattu 5.3.2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163051/VM_2021_17.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Muut lähteet

DNFBP: 1) kasinot, 2) kiinteistövälittäjät, 3) jalometallien jälleenmyyjät, 4) jalokivien jälleenmyyjät, 5) asianajajat, notaarit, muut itsenäiset lakimiehet ja kirjanpitäjät, 6) luottamus ja yrityspalveluntarjoajat. FATF Recommendations 18 and 23 - The Application on Group-Wide Programmes by Non-Financial Businesses and Professions, Explanatory Materials, 3.

<https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/Explanatory-Materials-R18-R23.pdf>

Europol 2023. Flyer, Rahan Muulaukset. Viitattu 7.11.2023. https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/fi_flyers.pdf

Fatf 2023. Suomi. Viitattu 24.10.2023. <https://www.fatf-gafi.org/en/countries/detail/Finland.html>

Finanssivalvonta 28.2.2020. Asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen. Viitattu 18.10.2023. <https://www.finanssivalvonta.fi/kuluttajansuoja/asiakkaan-tunnistaminen-ja-tunteminen/>

Finanssivalvonta 16.4.2019. Finanssivalvonta vahvistaa rahanpesun vastaista valvontaa - myös eurooppalaista valvontaa tehostetaan, lehdistötiedote. Viitattu 24.10.2023. <https://www.finanssivalvonta.fi/en/publications-and-press-releases/Press-release/2019/financial-supervisory-authority-strengthens-anti-money-laundering-supervision--european-supervision-will-also-be-enhanced/>

Finanssivalvonta 6.3.2023. Riskiarvio. Viitattu 25.10.2023. <https://www.finanssivalvonta.fi/finanssisektorin-toimijalle/pankki/rahanpesun-estaminen/riskiarvio/>

Finanssivalvonta 2023. Varoituslistat ja luvattomat palveluntarjoajat. Viitattu 22.10.2023. <https://www.finanssivalvonta.fi/rekisterit/varoituslistat/>

Kuluttajaliitto 2023. Sijoitushuijaukset. Viitattu 22.10.2023 <https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/huijaukset/>

Ministry of the Interior 16.4.2019. Lehdistötiedote. Viitattu 24.10.2023. <https://intermin.fi/en/-/suomi-tehostaa-rahampesun-ja-terrorismin-rahoittamisen-torjuntaa>

Nordea 2023. Henkilöasiakkaat/ ajankohtaiset uutiset. Viitattu 23.10.2023 <https://www.nordea.fi/henkiloasiakkaat/tuki/ajankohtaiset-uutiset.html>

OP, Tilin yleiset ehdot Kuluttajat. Viitattu 14.11.2023. <https://www.op.fi/tac?did=Hesaa0000000560&cs=2f5769dd1b4a5eb92f340d26300c549e470ebdef6aaded422afecb2adcf265c1>

Op, turvallinen asiointi. Viitattu 23.10.2023 <https://www.op.fi/henkiloasiakkaat/asiakaspalvelu/ukk/turvallinen-asiointi>

Osuuspankki, Rakkaus voi roihahtaa verkossa - mutta entä, jos hurmuri onkin huijari? Viitattu 19.10.2023 <https://www.op.fi/turvallinen-asiointi/verkkorikollisuus/rakkaushuijaukset>

Poliisi, petosrikokset. Viitattu 19.10.2023 <https://poliisi.fi/petosrikokset>

Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus 2022, 12. Viitattu 12.2.2024. <https://vm.fi/documents/25235045/67733116/Rahanpesun-selvittelykeskuksen-vuosikertomus-2022.pdf/d4d07605-68b5-ee84-ffd7-ec09541dc9d7/Rahanpesun-selvittelykeskuksen-vuosikertomus-2022.pdf?t=1679478208148>

Rahanpesu.fi Lainsäädäntö - rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Viitattu 11.11.2023 <https://rahanpesu.fi/lainsaadanto>

Rikosuhripäivystys, Rakkauspetokset ja romanssihuijaukset verkossa. Viitattu 18.10.2023 <https://www.riku.fi/erilaisia-rikoksia/rakkauspetokset-verkossa/>